

- **dı** I, 268-21;
 — **ur** I, 268-23;
- ayıt** — = söylemek (Oğuzca); sormak. [*Rad., Uyg.; Caf.; İd.*] *Krş.:* *Rad., Tel., Alt., Leb., Şor., Koy. Sag., Küw., Kg., Kkg.; Çağ., D. Tür., Kr., Taran., Komd., Kar.; Müh.* — *ayt* — ; *B. Tür.* — *eyt* — ; *Yak.* — *et* — ; *Çuw.* — *ıyt* — .
 I, 216-4;
- **tı** I, 215-25;
 — **tim** (Oğuzca). I, 216-1;
 — **ur** I, 216-4;
 — **gan** III, 52-9, 52-10;
- ayluk ayluk** = öyle öyle (Oğuzca).
 I, 113-21;
- ayran** = ayran. [*Rad., Kg., Alt., Sag., Koy., Kr., Çağ., D. Tür., Kaç., Kız., Uyg.; Müh.; İd.*] *Krş.:* *Rad., Kaz.* — *eyren;* *Çuw.* — *oren.*
 I, 120-26;
- ayrık** = ayrık otu (Oğuzca). *Bk:* **adhrık**. [*Rad.; Müh.*].
 I, 113-18;
- ayrış** — = ayrışmak, birbirinden ayrılmak. *Bk:* **adhrış** — . [*Rad., Alt. Tel., Leb., Kkg., Kaz., Kr.*].
 I, 233-23, 270-5,
- **dı** I, 233-20, 270-3,
 — **ur** I, 233-22, 234-1, 270-5,
- ayru** = başka. [*Rad., Kaz.*].
 I, 126-1;
- ayruk** = başka, ayrı (Oğuzca). *Bk:* **adhruk** (Oğuzca), **adhin**. [*Rad., Çağ.*]. *Krş.:* *Müh.* — *ayrık*.
 I, 113-16, 417-6;
- aytığ** = hitap; hatır sorma. *Bk:* **aytış**.
 I, 113-13;
- aytil** — = sorulmak; söylenmek. [*Rad., Kar.*].
 I, 270-9;
- **dı** I, 270-7;
 — **ur** I, 270-9;
- aytın** — = sormayı kendi üstüne almak.
 I, 270-12;
- **dı** I, 270-10;
 — **ur** I, 270-12;
- aytış** = hatır sorma. *Bk:* **aytığ**.
 I, 113-11, 113-13;

- aytur** — = söyletmek.
I, 269-18 ;
- **dı** I, 269-16 ;
- **ur** I, 269-18 ;
- az** = kakım. *Bk: as.*
I, 80-9 ;
- az** = az. [*Rad.; Caf.; Müh.; İd.*]
I, 75-25, 80-8 ;
- **rak** = daha az. III, 361-4 ;
- az** — = azmak, yoldan çıkmak. [*Rad., Kg., Taran., Kaz., Az., Çağ., D. Tür., Kr.; Caf., T.T., An. İnd., Man.; Müh.; İd.*]
I, 173-11 ;
- **dı** I, 173-10 ;
- **ar** I, 173-11 ;
- **mas** I, 92-7 ;
- azak** = ayak (Bulgar, Suvar, Yemek, Kıpçak dillerince).
Bk: adhak, ayak. [*Rad., Şor., Sag., Koy., Kız., Başk. J. Krş.: Rad., Yak. — atah; Rad. Soy. — adak.*]
I, 32-14 ;
- azak** = nereden ve kimden geldiği belli olmıyan ok.
Bk: Azuk.
II, 20-5 ;
- azgan** = kuş burnu, yaban gülü; ağaçların en kötüsü olup gül gibi sarı, beyaz çiçekleri olan bir ağaççık, küpe gibi kırmızı meyvaları olur. [*Rad., Taran., D. Tür.*]
I, 439-7, 439-13 ;
- azı** — = sızmak; gürültüden ağır duyar olmak.
III, 253-7 ;
- **dı** III, 253-2, 253-5 ;
- **r** III, 253-7 ;
- azıg** = azı dişi. [*Rad., Sag., Leb., Şor., Koy., Kaç. Soy., Küw.; Caf., U., Hou., T. T., An İnd.*]. *Krş.: Rad., Az. — Azı; Rad., Alt., Tel., Kg., Kkg., Kaz. — Azu.; Rad., Kr., Kar. — Azaw.; İd., Hou. — Azu.*
I, 64-4 ;
- **lıg** = azı dişi belirmiş olan. I, 147-16 ;
- azıgla** — = azı dişiyle ısırarak; azı dişine vurmak.
I, 304-10 ;
- **dı** I, 304-3 ;
- **r** I, 304-9 ;
- **dım** I, 304-6 ;

azıl — = azılmak

I, 196-10,

— **dı** I, 196-9;

— **ur** I, 196-10;

azma = taşağının derisi yarıldığı için aşamıyan koç.
I, 130-1;

azıt — = yoldan çıkarmak, azıtmak. [*Rad., Az., Çağ., Uyg.; Caf., T. T., An. İnd.*]. *Krş.: Müh. — azıd —.*

I, 209-2;

— **tı** I, 208-21;

II, 234-4;

— **ur** I, 209-2;

— **gan** = daima yoldan çıkararak, azdıran.
I, 155-2;

azlan — = azımsamak, az görmek

I, 297-21

— **dı** I, 297-18;

— **ur** I, 297-21;

azu = iki şeyden birini dilemeyi anlatır; yahut; veya. [*Caf., U., T.T., An. İnd., Man.*].

I, 88-13, 88-15, 88-18, 429-16;

azuk = azık. [*Rad., Çağ., D. Tür.; Caf., U., Man.*]. *Krş.: Rad., O. D.; Müh.; İd. — Azık; Yak. — yısıık.*

I, 7-12, 16-18, 66-15, 381-5;

— **ı** I, 66-16, 342-4;

— **luk** = azıklık, azık için hazırlanmış şey.
I, 150-13, 274-17;

— **luğ** = azığı olan, azıklı. I, 148-2, 148-4;

azuk = yolunu kaybeden, nereye gittiği ve nereden geldiği belli olmıyan.

I, 66-9

— **ok** = nereden geldiği ve kimin attığı belli olmıyan ok. *Bk: azak.*
I, 66-9;

azuk munk = kaçan, yoldan çıkan, azan. [*Rad., Uyg.*].

I, 66-12;

azuklan — = azık sahibi olmak. [*Rad., Çağ.*].

I, 294-12;

— **dı** I, 294-10;

— **ur** I, 294-12;

B

- ba** — bağlamak ; örgü yapmak. [*Caf., P. P., U., Chauş., Man.*].
III, 247 - 8 ;
- **dım** III, 224 - 12, 250 - 3, 250 - 4 ;
- **dı** III, 247 - 5 ;
- **r** III, 247 - 8 ;
- baçak** = İsalı (hristiyan)ların orucu, pehrizi. [*Caf., Hou.*]. *Krş.* : *Caf., T. T., An. İnd., Hou., Man.* — *baçağ* ; *Chuas.* — *paçağ*.
I, 411 - 23 ;
- baçığ** = and, sözleşme (ahdü misak). *Bk* ; **bıçığ, bıçgas**.
I, 371 - 15 ;
- **kıl** — = andlaşmak, ahidleşmek.
- ← **kıl - dı** I, 371 - 16 ;
- badar** = gürültülü ses anlatan bir kelime ; tekrarlanarak kullanılır, "patır patır," gibidir.
I, 360-19 ;
- **kıl** — = sesle çarpmak, itmek.
- **kıl - dı** I, 349 - 8 ;
- badga** — = güreşte ayak yakalamak, çelme vurmak. *Bk* : **bagda** —.
III, 289 - 3 ;
- **dı** III, 288 - 27 ;
- **r** III, 289 - 2 ;
- badıç** = asma çardağı. *Bk* : **badhic**.
- **lık yıgaç** = üzüm asmalarına çardak yapılmak üzere ayrılan ağaç.
I, 502 - 21 ;
- badhic** = asma çardağı. *Bk* : **badıç**.
I, 295 - 4 ;
- badhram** = bayram ; sevinç ve eğlence günü. *Bk* : **bedbrem**, (Oğuzca) **beyrem**
III, 176-5 ;

bag = bağ, düğüm, bağlanacak ip veb. ; odun ve benzeri bağlamaları.
[Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Özb., Kr., Türkm. ; Caf., T. T.,
An. İnd., USp., U., Man. ; Müh. ; İd.]

III, 152-28 ;

— **i** I, 409 - 6 ;

III, 153 - 1 ;

— **in** II, 21 - 19 ;

bag = bağ ; üzüm asması. [Rad., Kr., Kom., Çağ., D. Tür., Taran. ;
Caf., T. T., An. İnd. ; İd.]

III, 152 - 27 ;

ka III, 212 - 1 ;

bagda — = güreşte sarmaya almak, sarmalamak, ayak yakalamak,
çelme vurmak. Bk : **badga** — [Rad.]

III, 277 - 2 ;

— — II, 364 - 18 ;

— **dı** II, 364 - 15 ;

III, 276 - 25, 289 - 1 ;

— **r** III, 277 - 2 ;

bagdat — = güreşte sarmaya aldirmek.

II, 327 — 17 ;

— — II, 365 - 3 ;

— **tı** II, 327 - 14, 364 - 23 ;

— **ur** II, 327 - 16 ;

bagır = bağır ; karaciğer. [Rad., Az., Kr., Türkm. ; Caf., T. T., An.
İnd., Man., USp., U. ; Müh. ; İd ; Rab.] Krş. : Rad., Kg.,
Kaz., Yak. — *bavur.* ; — *baur.*

I, 360 - 23 ;

— **i** I, 360 - 26 ;

III, 255 - 24 ;

— **im** I, 272 - 16 ;

III, 85 - 1 ;

— **ığ** = kimseyi dinlemiyen. I, 494 - 20 ;

bedük — **ığ** = kimseye boyun eğmiyen ; çigeri büyük. I, 360 - 24 ;

ya — **i** = yayın orta yeri. I, 360 - 26 ;

bagırçak = eşek semeri.

I, 502 - 1 ;

bagırdak = kadın göğüslüğü. [Rad.] Krş. : Müh. — *bagırtak.*

I, 502 - 7 ;

bagırta — = bağına vurmak ; yayın tutamağını düzeltmek.

- dı III, 331 - 14 ;
 — r III, 331 - 9, 331 - 11 ;
 — r III, 331 - 13 ;
- bağır lak** = "bağır tlak,, denen kuş, Pterocles.
 I, 503 - 2, 505 - 23 ;
- bağır lan** — = pıhtılaşmak, akar şey koyulaşmak.
 II, 264 - 17 ;
 — dı II, 264 - 14 ;
 — ur II, 264 - 17 ;
- bağır sa** — = vana ciğer istemek.
 III, 332 - 23 ;
 — dı III, 332 - 21 ;
 — r III, 332 - 23 ;
- bağır sak** = merhametli; gönül alıcı. [*Caf., Man.; K. B.*]. *Krş.:*
Rad., Kg. — bavurmal.
 I, 502 - 4 ;
 — kişi I, 502 - 4 ;
- bağır suk** = bağır sak. [*İd.*]. *Krş.:* *Rad.; Caf. — bağır sak; Rad.,*
Kg., Türkm. — bavursak.
 I, 502 - 6 ;
- bağış** = parmakların ve başka uzuvların ek yerleri; kamış ve benzerlerinin boğumları.
 I, 367 - 2 ;
- bağış la** = = bağışlamak. [*Rad., Çağ., Türkm., Tob., Kaz.; Müh.; Rab.; İd.*].
 III, 335 - 9 ;
 — — III, 344 - 4, 344 - 5 ;
 — dı III, 335 - 6, 347 - 5 ;
 — r III, 335 - 9 ;
- bağış lal** — = bağışlanmak. *Bk.:* **bağış lan** —.
 — dı III, 344 - 16 ;
- bağış lan** — = bağışlanmak. *Bk.:* **bağış lal** =.
 — dı III, 344 - 19 ;
- bağ la** — = bağlamak. *Bk.:* **boğ la** —. [*Rad., Kr., Az., Türkm., Kom.;*
Caf.; Müh.]. *Krş.:* *Rad., Kg., Çağ., Kar. — bayla — ;*
Rad., Kaz. — beyle —.
 III, 292 - 10 ;
 — dı III, 292 - 7 ;

- **r** III, 292 - 9 ;
- **yu** III, 309 - 10 ;
- bağlan** — = bağlanmak. *Bk. : boğlan* —
II, 238 - 28 ;
- **dı** II, 238 - 24, 238 - 26, 238 - 29 ;
- **ur** II, 238 - 28 ;
- bağlat** — = bağlatmak, bohçalatmak.
II, 341 - 18 ;
- **tım** II, 341 - 11, 341 - 14 ;
- **ur men** II, 341 - 17 ;
- bagna** = merdiven basamağı.
I, 434 - 19 ;
- bagram kum** = geniş büyük kumluk yer.
I, 484 - 22 ;
- bağrık** — = bağı (ciğeri) göğüs kemiklerine yapışmak.
II, 227 - 9 ;
- **tı** II, 227 - 8 ;
- **ar** II, 227 - 9 ;
- bak** — = bakmak. [*Rad., Az. Türkm., Kr., Çağ., Taran., D. Tür., Özb., Kom., Kg., Kkg., Kaz., Kar. ; Müh. ; Id.*]. *Krş. : Caf.*—
bak — = tabi olmak ; *Rad., Kaz. ; Caf.* — *bak* — =
gözükmek.
II, 16 - 14 ;
- **dı** II, 16 - 13, 292 - 22 ;
- **tı** II, 33 - 23 ;
III, 295 - 6 ;
- **ar** I, 102 - 3, 425 - 19 ;
II, 16 - 14 ;
III, 23 - 2 ;
- **ar men** III, 194 - 15,
- **ıp** III, 272 - 1 ,
- **kıl** I, 129 - 5 ;
II, 26 - 13 ;
III, 440 - 20 ;
- **sa** I, 340 - 4 ;
II, 144 - 19, 292 - 24 ;
- **mas** II, 250 - 2 ;
- **ığ** = bakma, bakış. I, 373 - 6 ;
- **ığı** I, 373 - 6 ;
- **a tur** — = bakadurmak.

— **a tur-ur** I, 73 - 10 ;

baka = kurbağa. [*Rad., Çağ., Özb., Taran., Kg., Kkg. Kaz.*]. *krş.* :

Çaf. — *bağa.*

I, 73 — 10 [*] ;

III, 226 - 10 ;

müngüz — = kaplumbağa.

III, 225 - 11 ;

bakaçuk = baka'nın küçültmesi, küçük bağa ; ege kemiği ile kol arasındaki et parçası.

III, 226 - 12 ;

bakan = halka, toka.

I, 399 - 11, 432 - 7 ;

— **ılg kadhış** = halkalı, tokalı kayış.

I, 499 - 12 ;

altun — = altın halka.

I, 399 - 12 ;

bakanak = çatal tırnaklıların iki tırnakları arası ve iki tırnaktan her biri. *Bk* : **bakayak**.

III, 177 - 2 ;

bakanuk = at tırnaklarının ortasındaki tümsecik et parçası. *Bk* : **bakayuk**.

III, 177 - 5 ;

bakayak = çatal tırnaklıların iki tırnaklıları arası ve iki tırnaktan her

Bk : **bakanak**.

III, 177 - 2 ;

bakayuk = at tırnaklarının ortasındaki tümsecik et parçası. *Bk* :

bakanuk.

III, 177 - 5 ;

bakıl — = bakılmak.

II, 131 - 25 ;

— **dı** II, 131 - 23 ;

[*] «Baka» kelimesi asıl metinde bir parçanın üçüncü mısrasında geçmektedir. Birinci mısradaki «aka turur», ikincide «kaka turur» denilmektedir. Brockelmann Arapça metinde bu kelimenin karşılığına bakarak «kurbağa» anlamına almakta ise de bize kalırsa bu, iki yönden doğru değildir. Birincisi, «aka turur, kaka turur» denildikten sonra «baka turur» sözünün daha yukarıdakiler gibi bileşik fiil olması gerekir. İkincisi, eger «baka» kelimesi burada «bakmak» fiilinden gelmeyip te «kurbağa» anlamına olsaydı «telim» kelimesinin oraya girmemesi gerekti. Biz bu parçanın arapça izahını olduğu gibi aldık ve «kurbağa» anlamını gösterdik. Parçaya verdiğimiz Türkçe çevirmede kendi anlayışımıza uyduk. Düşünüle. B. A.

— ur II, 131 - 25 ;

bakın — = bir şeyin sonuna bakmak ve düşünmek ; beklemek.
II, 142 - 25 ;

— — II, 160 - 5 ;

— ur II, 142 - 25 ;

— gıl II, 142 - 23 ;

bakır = Çin parası.

I, 361 - 8 ;

bakır = bakır. [*Rad. ; Çaf. ; Müh. ; İd. ; Yaz.*].

I, 360-27, 360-28 ;

— liğ tağ = bakırlı dağ. I, 495-9 ;

bakır — = bağırmaq (Oğuzca). [*Rad., Kg., Kaz.*].

III, 186-9

— dı III, 186-7

— ar III, 186-8 ;

bakır sokum = Merih yıldızı.

I, 361-10, 398-2 ;

III, 40-14 ;

bakış = bakış, bakışma ; gözle birbirine bakış.

I, 367-5 ;

bakış — = bakışmak — göz ucu ile —. [*Rad., Çağ. ; Müh.*].

II, 103-15 ;

— tı I, 170-18 ;

— dı II, 103-12 ;

— tılar I, 183-5 ;

— ur II, 103-15 ;

— gön = herkese göz ucu ile bakan.

I, 519-9 ;

bakıt — = baktırmak, bakıtmak.

II, 308-8 ;

— tı II, 308-4 ;

— ur II, 308-8 ;

bakku = tepe, yüksekçe yer. *Bk : baku.*

III, 226-27 ;

baklan kuzı = taze ve semiz kuzu.

I, 444-2 ;

baku = tepe, yüksekçe yer, yokuş. *Bk : bakku.*

III, 219-17, 226-15, 226-26 ;

bakur — = baktırmak
II, 83-5 ;
— **dı** II, 83-3 ;
— **ur** II, 83-5 ;

bal = bal (Suvarlar, Kıpçak ve Oğuz dillerinde). *Bk: arı yağı* (Ö. Türklerce). [*Rad., Kom., Kaz., Kg., Türkm., Tob. Kar., Çağ., D. Tür.; Müh., Id.*].

II, 354-18 ;
III, 103-16, 156-6, 156-12 ;
— **ığ** II, 267-3 ;
III, 338-15 ;

bal — = bağlanmak. *Bk: ban* —.
II, 27-17^a ;
— **dı** II, 27-14 ;
— **ır** II, 27-16 ;

bala = kuş ve hayvan yavrusu. [*Rad.; Id.*]. *Krş.: Rad., Kg., Kkg. Türkm., Kr., Kaz., Kar., D. Tür., Çağ., Taran.* — *bala* = çocuk.
II, 274-13 ;
III, 91-26, 232-11 ;
— **sı** III, 232-14 ;

bala = bir adamın işlerinde — çok kerre çiftlik işlerinde — yardımcı, çırağı.
III, 232-22 ;

balala — = kuş yavrulamak.
— **dı** III, 92-1 ;

balçık = balçık, sıvık çamur (Oğuzca). [*Rad., Kr., Kaz.: Id.*]. *Krş.: Rad. Çağ.* — *palçık*.
I, 248-3, 467-1 ;

baldır = ilk çağında işlenen iş. [*Rad., D. Tür.*]. *Krş.: Rad., Kg., Kaz.* — *biltir*.

— **tarığ** = ilkbahar başında ekilen ekin.
I, 456-17 ;
— **kuzu** = ilk doğan kuzu.
I, 456-22 ;

baldır = üvey.
— **ogul** = üvey oğul. I, 456-15 ;
— **kız** = üvey kız. I, 456-16 ;

baldır = dağın burun gibi çıkan yeri. *Bk: biltir*.
I, 456-13 ;

tag — ı I, 456-14 ;

baldız = karının kendinden küçük kız kardaşı. [*Rad., Kaz., Kg. : Müh.]. Krş. : Caf., T. T., An. İnd. — baltır.*
I, 457-22, 457-23 ;
III, 7-13 ;

baldu = balta. *Krş. : Rad., Çağ., Taran. ; Caf., Man. — baltu ; Rad., Uyg., D. Tür. — paltu ; Müh. ; İd. — balta.*
I, 14-2, 418-9 ;
— **ka** III, 421-25 ;

balıĝ = yaralı.
I, 192-5, 252-8, 407-24 ;
— **lar** I, 242-1 ;

balık = çamur (Oğuz ve Argu dilince). *Bk : balk* (Arguca).
I, 248-3, 379-10 ;
— **lıĝ** çamurlu yer.
I, 498-5 ;

balık = kale, şehir (İslâmlıktan önce Türklerce, Uygurca). [*Rad.]. Krş. : Rad., Çağ. — balik.*
I, 379-16 ;

balık — = yaralanmak.
II, 119-10 ;
— **tı** II, 119-8 ;
— **ar** II, 119-9 ;

balıkçın = balıkçıl kuşu. [*Rad.].*
I, 512-23 ;

balıklan — = balıklanmak ; (Arguca) çamurlanmak ; (Uygurca) bir yerde kale yapılmak.
II, 265-9 ;
— **dı** II, 265-4 ;
— **ur** II, 265-8 ;

balık = balık [*Rad., Kr., Az., Kom., Kg., Türkm., Yak. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd. ; Müh. ; İd.]. Krş. : Caf., Man. — balak ; Caf. — baluk.*
I, 73-10, 379-4 ;
II, 216-29, 231-23, 233-13, 349-15 ;
— **lıĝ** = balığı olan, balıklı.
I, 498-4, 501-11 ;

balıkısa — = balık yemek istemek.

- **dı** III, 334-11 ;
 — **r** III, 334-9 ;
 III, 334-11 ;

balk = çamur (Arguca). *Bk* : **balık**.
 I, 379-12 ;

balu balu = ninni.
 III, 232-20 ;

ban — = bağlanmak. *Bk* : **bal** —.
 II, 27-17 ;

— **dı** II, 27-14 ;

— **ır** II, 27-16 ;

bandal — ağaçtan omuz başı şeklinde çıkarılan parça ; bunu çocuklar alıp yakarlar, geceleyn közünü birbirlerine atarlar.
 I, 482-1 ;

ot — = bunun başka bir adı ; Çevgen oyununda oynanır.
 I, 482-4 ;

bağ = bağırma.
 III, 355-2 ;

banzı = bağ bozulduktan sonra asmaların üzerindeki üzüm kırıntıları, neferneme (Keçekçe).
 I, 422-18 ;

bar = var, mevcut. [*Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Taran., Kg., Kkg., Kom., Kaz., Kar. ; Caf., P. P., USp., U., Chuas. ; Müh. ; İd.*].
Krş. : *Rad. Yak. — Bâr.*

I, 44-13, 47-8, 84-22, 320-12, 341-23, 360-28, 373-17, 375-6, 427-26 ;
 III, 15-11, 147-20, 147-22, 147-24 ;

— **ığ** II, 28-18, 40-8 ;

— **mu** = varmı ?
 I, 430-1, 430-4, 462-3 ;

— **lığ** — mallı, zengin.
 III, 438-11 ;

bar = büyük
 III, 147-27 ;

— **yigde** = iri ığde, zizypha rubra.
 III, 147-27 ;

bar — = peyda olmak ; vermek. *Bk* : *Düzelt* : **bér** —
 — **ır** III, 355-11 ;

bar — = varmak, gitmek. [*Rad. Çağ., D. Tür., Türkm., Özb., Taran., Kg., Kkg., Kar., Kom., Kaz. ; Caf., P. P., U., T. T.,*

- I, 26-11 ;
II, 6-12, 31-14, 36-12, 38-5, 63-21, 63-26 ;
III, 247-8 ;
— II, 34-27, 43-13, 45-2, 45-15, 49-25, 53-13, 55-9, 63-27 ;
III, 223-17 ;
— **dı** I, 20-4, 24-5, 26-10, 27-3, 40-25, 46-19, 66-25, 85-5, 281-15,
371-19, 384-5, 398-23, 430-16, 435-21, 445-13, 484-20 ;
II, 6-11, 31-11, 32-20, 34-26, 36-6, 36-20, 36-21, 38-2, 38-3,
40-8, 42-6, 46-26, 47-3, 48-14, 59-20, 59-27, 60-16, 60-23,
63-22, 63-25, 197-24 ;
III, 156-12, 212-20, 213-5, 214-17, 247-5 ;
— **dım** (Türklerce) I, 87-12, 339-2, 456-3 ;
II, 46-25, 46-29, 48-18, 62-7 ;
III, 139-9 ;
— **dam** (Oğuzlar ve komşularınca) III, 140-2 ;
— **dum** (Argularca) I, 31-16, 31-17 ;
III, 140-5 ;
— **dımız** I, 327-16 ;
— **dınğ** I, 74-17, 392-11 ;
II, 46-14, 46-17, 46-26, 47-2, 48-16 ;
III, 214-11, 245-15 ;
— **dınğız** II, 47-5, 47-9 ;
— **duk** II, 62-8, 62-13, 63-9 ;
— **duki** II, 42-8 ;
III, 309-10 ;
— **dukum (dugum)** II, 42-16 ;
— **daçı** = gidici, varan.
I, 24-6 ;
II, 32-21, 48-3, 48-21, 49-7 ;
— **ır** I, 26-11, 354-26 ;
II, 6-12, 31-13, 35-1, 36-9, 38-5, 63-25, 301-2 ;
III, 151-19 ;
— **ır men** I, 423-19
II, 64-24, 65-11 ;
— **ır musan** I, 88-19 ;
— **galı** I, 22-20 ;
III, 372-6 ;
— **galı kaldı** = gideyazdı. I, 22-19 ;
— **galır men** II, 67-1 ;
— **gan** II, 53-16, 53-18 ;
— **gay** II, 66-15 ;

- **gay men** III, 236-7 ;
- **gıl** I, 37-11, 43-6, 319-4, 340-7 ;
II, 43-23 ;
III, 26-17, 211-7 ;
- **gu** I, 33-5 ;
III, 211-17 ;
- **guçı** II, 49-26, 54-20 ;
- **guluk** I, 24-26 ;
II, 56-20 ;
- **gum** II, 69-10 ;
- **gunğ** II, 69-6 ;
- **gusı** II, 69-13 ;
- **agan** = çok varan, çok giden.
I, 24-12, 33-20 ;
- **an** II, 65-3 ;
- **ası** I, 33-6 ;
- **asım** II, 69-14 ;
- **asınğ** II, 69-9 ;
- **ıg** = gidiş. I, 27-3, 371-19 ;
- **ıgı** II, 58-16, 58-18 ;
- **ıgım** I, 26-15 ;
- **ıglı** I, 25-8 ;
II, 57-22, 57-24 ;
- **ıgsak** I, 24-19 ;
II, 55-11, 57-2, 57-3 ;
- **ınğ** II, 45-11, 45-15, 64-6 ;
- **ınğlar** II, 45-3, 45-6, 64-1 ;
- **ıp** I, 167-9, 399-22 ;
III, 401-11 ;
- **ıhlğ** I, 370-17 ;
- **makka** I, 294-23 ;
- **mış** I, 38-1 ;
II, 59-14, 59-15, 60-3, 60-13, 60-14, 62-25 ;
III, 361-3 ;
- **sa** III, 40-1, 207-21, 207-22 ;
- **sa sen** I, 134-13, 403-13 ;
III, 234-3 ;
- **sun** II, 64-18, 193-5 ;
- **u** II, 140-8 ;
- **uban** I, 96-8 ;
- **uçı** II, 52-1 ;
- barığ** — dı I, 27-3, 371-19 ;

- **ma** II, 64-12 ;
III, 207-16 ;
- **madı** II, 63-6, 63-16 ;
- **madım** II, 62-16 ;
- **maduk** II, 62-20 ;
- **madukı** II, 42-8 ;
- **madukum (madugum)** II, 42-17 ;
- **mağlar** II, 64-14 ;
- **masun** II, 64-19 ;
- **mas** II, 65-20 ;
- **mas men** II, 65-21 ;
- **maslar** II, 65-28, 66-1 ;
- **masmız** II, 66-4 ;

barak = çok tüylü köpek. [*Rad., Kg.*]
I, 377-24 ;

— **lığ** = köpeği olan kişi.
I, 497-3, 501-13 ;

barça = bütün, hep. [*Rad., Kaz., Çağ., D. Tür.; Caf., P, P., T. T., An. Ind., U.; İd.*]
I, 210-24, 236-24, 399-25, 417-6 ;
II, 213-6, 216-12, 312-4 ;
III, 322-1 ;

barçın = ipekli kumaş. [*Müh.; İd.*] *Krş.: Rad., Kkg.* — *barça.*
I, 153-2, 175-1, 216-18, 358-21, 509-13 ;
III, 17-18, 28-17, 143-1, 156-13, 335-23, 338-7, 394-25 ;

— **ka** III, 28-18 ;

yolak — = yol yol çizgili ipek kumaş.
III, 17-18 ;

bargan = mersin ağacı yemişi. *Bk: bazgan.*
I, 438-2 ;

barığ = kokmuş şey (yalnız kullanılmaz).
I, 372-1 ;

sasığ — = kokmuş şey, sası.
I, 372-2 ;

barıgsa — = varmak, gitmek istemek. *Bk: barsa* —.
III, 333-25 ;

— **dı** I, 281-7, 281-10 ;

III, 333-22 ;

— **r** III, 333-25 ;

barık = uzaktan beliren karaltı.
I, 456-2;

barıl — = varılmak, gidilmek.
— **dı** II, 130-28, 139-3;

barımsın — = gider gibi görünmek.
II, 259-2;
— **dı** II, 258-26, 260-22, 261-27;
— **ur** II, 259-1;

barın — = gider varır görünmek.
II, 141-25;
— **dı** II, 141-23, 158-15;
— **ur** II, 141-25;

barın — = aybaşı kanı boşanmak.
II, 141-22;
— **dı** II, 141-18;
— **ur** II, 141-22;

barış — = birbirine gitmek, gitmekte yardım ve yarış etmek.
II, 94-16;
— **dı** II, 94-13;
— **ur** II, 94-16;

bark = bark. mülk (Her zaman "ew," kelimesi ile beraber kullanılır).
[*Rad., Kr.; Caf., T. T., Chaus., USp.; Yaz.*].
— **ın** III, 333-9;

barkın kişi = kendini yolundan hiç bir şeyin alıkoymadığı yolcu.
I, 440-13;

bars = pars. [*Rad., Türkm., D. Tür.; Caf., U.; İd.*].
I, 344-19;

bars = Türklerin on ikili hayvan takvimindeki yıllardan biri, pars yılı.
I, 344-20;
— **yılı** I, 346-4;

bars = pire, bit gibi hayvanların ısırmasından hasıl olan kabartı.
I, 348-6;

— **bol** — = kabarmak.
— **bol-dı** I, 348-9;

barsa — = varmak, gitmek istemek. *Bk: barıgsa* —.
— **dı** I, 281-11;

bart = su içilen bardak (Oğuzca); şarap ve benzeri akıcı nesnelere ölçüsü. *Bk: yart.*

I, 341-4, 341-6 ;

bart burt tut — = ansızın her yandan yakalamak. *Bk* : **yart yurt**.

— — **tut-tu** I, 341-7 ;

bartur — = vardırmaq , göndermek.

II, 171-12 ;

— **dı** I, 20-5 ;

II, 171-9, 197-25 ;

III, 424-11 ;

— **ur** II, 171-11 ;

bas — = basmaq , üzerine çökmek , yıkmak. [*Rad.*, *Çağ.*, *D. Tür*, *Kr.*, *Az.*, *Türkm.*, *Özb.*, *Taran.*, *Kom.*, *Kg. Kkg.*, *Kaz.*; *Caf.*, *T. T.*, *An. İnd.*, *Man.*; *Müh.*; *İd.*].

II, 10-21 ;

— **dı** II, 10-12, 10-14, 10-16, 10-18, 10-20, 119-4, 165-10 ;

— **tı** I, 516-4 ;

II, 74-14 ;

— **tımız** I, 434-6 ;

— **ar** II, 10-21 ;

basa = sonra. [*İd.*].

III, 224-4 ;

basan = ölü gömüldükten sonra yenilen yemek.

I, 398-28, 399-1 ;

yoğ — = aynı anlamda. I, 399-1 ;

basar = dağ sarımsağı.

I, 360-22 ;

— **lığ tağ** = sarımsaklı dağ.

I, 494-18 ;

basığ = gece baskını yapılacak olan ve ansızın düşmanın yakalana-
cağı yer.

I, 372-4 ;

— **ında** I, 372-6 ;

basık — = düşman tarafından basılmak [*]. *Bk* : **bassık** —.

II, 116-9 ;

basın — = zayıf görmek ; basmaq ; kahretmek. [*Rad.*, *Kg.*] *Krş.* :
Caf., *T. T.*, *An. İnd.* — **basın** — = basmaq , bastırmaq.

[*] Asıl metinde ibare şöyledir : « كشي يني قابسقى اى يىء العدو على التوم » . Bu ibarede bir yanlışlık vardır ; Türkçesi Arapçasına uymamaktadır. Biz Türkçesini göz önüne alarak dilimize çevirdik. Bizi yazma nushanın 326 ncı sahifesinde ve Arapça basma nushanın C. II, S. 129 deki « ارينى قابسقى » sözü tanıklamaktadır. B. A.

- **tı** II, 116-7, 165-7;
 — **ar** II, 116-9;
 II, 142-11;
 — **dı** II, 142-9;
 — **ur** II, 142-11;
 — **çak er** = zayıf görülen, önem verilmeyen adam. [*Rad., Kaz. ; Müh.*],
 I, 501-18;
başığ — = basmakta yardım etmek.
 II, 101-5;
 — **dı** II, 100-22;
 — **ur** II, 101-5;
basruk = baskı, basrik.
 I, 466-14;
 — **ı** I, 466-16;
basık — = basılmak, baskına uğramak. *Bk : basık* —.
 II, 228-10;
 — **dı** II, 116-10, 119-1, 228-6;
 — **ar** II, 228-9;
bastur — = bastırmak ; bağlamayı ve bastırmayı emretmek ; bastırılmak.
 II, 171-19;
 — **dı** II, 171-13;
 — **ur** II, 171-19;
basu = demir tokmak (bir dilde).
 III, 224-6;
basur — = bastırmak.
 II, 77-25;
 — **dı** II, 77-20;
 — **ur** II, 77-24;
basut = yardım ; arka ; acıyan ; yardımcı. [*Caf., Man., USp.*]. *Krş. : Caf., T. T., U., An. İnd.* — *basutçı* = yardımcı.
 I, 354-2, 354-3, 459-7;
baş = baş. [*Rad. ; Caf., P. P., USp., T. T., An. İnd., Man. ; İd., Hou.*].
Krş. : Rad. Kg. — bas. ; Rad., Sag. — paş.
 III, 151-16, 217-10, 395-14;
 — **ı** I, 59-18, 70-24, 100-6, 107-9, 160-6, 179-20, 193-19, 273-26,
 274-4, 290-18, 307-18, 313-16, 336-4, 384-12, 399-24;
 II, 83-24, 178-4, 179-4, 283-3, 312-6, 356-18;
 III, 126-11, 133-24, 169-21, 169-22, 230-20, 282-1, 382-2, 395-14;

- **iğ** I, 171-11 ;
III, 58-16 ;
- **im** I, 492-11 ;
- **in** I, 125-14, 259-21 ;
II, 24-5, 152-13, 153-25, 326-8, 359-19 ;
III, 9-13, 64-4, 269-7, 353-17, 390-14, 393-16, 395-21, 396-2 ;
- **inda** I, 439-28 ;
II, 112-6 ;
- **ingā** II, 233-20, 234-20 ;
- **ka** I, 305-10 ;
- **ra** I, 102-4 ;
II, 105-2, 135-22, 191-12, 293-9 ;
- **sız** I, 349-22 ;
II, 281-5 ;
- **hğ** III, 227-7 ;
- **lar** I, 397-6 ;
- **lağ** = başıboş, bırakılmış. *Krş. : Rad., Kaz. — baştağ.*
I, 461-20 ;
- **lağ yilkı** = başıboş bırakılmış hayvan. *Bk : boş yilkı.*
I, 461-22 ;

baş = yara. [*Id., Hou.*] *Krş. : Pek., Yak. — baas.*
I, 191-23, 386-13 ;
II, 240-28, 291-22, 294-7, 317-14 ;
III, 53-23, 63-16, 151-17, 283-22 ;

- **ı** I, 192-3 ;
III, 151-19 ;
- **iğ** II, 72-20 ;
- **in** I, 272-16 ; —
III, 85-1, 301-17, 406-4 ;
- **ka** III, 62-10, 96-11 ;
- **hğ** = yaralı.
II, 172-12 ;

başa — = kertik yapmak, kertiklemek ; ağaçlar birbirine dayalı olarak konmak.

- III, 266-1 ;
- **dı** III, 265-24 ;
- **r** III, 265-28 ;

başak = okun veya mızrağın ucuna geçirilen demir, temren ; ok temreni, ok başağı. [*Rad., Çağ., D. Tür. ; İd.*] *Krş. : Rad., Kg. — masak ; Rad., Çağ., Kr., D. Tür. — maşak.*

- I, 378-14 ;
 III, 220-21 ;
 — **ı** II, 129-1, 328-16 ;
 — **ın** II, 14-24 ;
 — **lığ** I, 497-17 ;
- başak** = pabuç (Çiğilce). *Bk.* : **başmak** (Oğuz ve Kıpçakça).
 I, 378-16 ;
 III, 417-6 ;
- başakla** — = başak, demir uç takmak.
 III, 337-10 ;
 — **dı** III, 337-7 ;
 — **r** III, 337-10 ;
- başaklan** — ok temrenlemek, oka temren takılmak.
 II, 265-3 ;
 — **dı** II, 264-25 ;
 — **ur** II, 265-2 ;
- başgak** = oyluk kemiklerinin üstü.
 I, 470-13 ;
- başgan** = 50-100 rıtl ağırlığında büyük bir balık.
 I, 438-3 ;
- budun** — **ı** = ulusun başı, büyüğü.
 I, 438-5 ;
- başgıl** = başı ak. *Bk.* : **başıl**.
 I, 481-4 ;
 — **yılkı** = başı ak, dört ayaklı hayvan.
 I, 481-4 ;
- başıl** = tepesinde beyazı bulunan. *Bk.* : **başgıl**.
 I, 392-20 ;
 — **koy** = tepesinde beyazı bulunan koyun.
 I, 392-20 ;
- başla** — = başlamak, kılavuzluk etmek, komutanlık etmek. [*Rad. ; Caf., T. T., U., An. İnd., Man. ; Müh. ; İd.*].
 III, 292-6 ;
 — **dı** III, 291-23, 292-2, 292-4 ;
 — **r** III, 292-6 ;
- başlan** — = başlanmak ; yönelmek ; hayvan dağa doğru sürülmek ; başaklanmak.
 II, 238-22 ;

- **dı** II, 238-17, 238-19, 238-21 ;
 — **ur** II, 238-22 ;
 — **ıp** III, 235-13 ;
- başlat** — = başlatmak.
 II, 341-10 ;
 — **tım** II, 341-8 ;
 — **ur** II, 341-10 ;
- başmak** = pabuç (Oğuzca ve Kıpçakça). *Bk: başak.* [*Rad., Çağ., Kaz., B. Tür.*].
 I, 378-17, 466-22 ;
 III, 417-7 ;
- başmaklan** — = başmak (pabuç) sahibi olmak (Oğuzca).
 II, 274-3 ;
 — **dı** II, 274-1 ;
 — **ur** II, 274-3 ;
- başnak er** = başında tulgası, eğninde zırhı olmıyan kimse.
 I, 466-20 ;
- baştar** = orak (Arguca).
 I, 455-20 ;
- bat** — = batmak, gözden kaybolmak. [*Rad.; Caf., T. T., An. İnd., Man.; Müh.; İd.*]. *Krş.: Rad. — Pat —.*
 II, 294-1 ;
 — **tı** II, 293-23, 293-24 ;
 — **ar** I, 528-10 ;
 II, 128-6, 294-1 ;
- batga** = üzerinde külâh yapmak için yün ve keçe kesilen tahta.
 I, 424-6 ;
- batığ** = bataklık; ırmak ve ırmağa benzer şeylerin derin olan yerleri.
 [*Rad.*].
 I, 371-13 ;
- batman** = batman. [*Rad., Çağ., Türkm., Kaz., Başk.; Caf., USp.; Müh.; İd.*].
 I, 444-8 ;
- batmul** = kara bibere benzer bir bitki, darü fülül. *Bk: bibli, butmul.*
 I, 481-6 ;
- batrak** = ucuna bir ipek parçası takılan mızrak. *Bk: bayrak. Krş.: Caf., U. - badruk.*

- I, 465-15;
- batruş** = bulanık, koyulaşmış - çorba veb. hakkında -
I, 459-26;
- **suw** = bulanık su.
I, 459-26;
- batruş** — = birbirini batırmak, batırışmak.
II, 203-21;
- **dı** II, 203-17;
- **ur** II, 203-20;
- batsığ** = batı, garp.
I, 463-2;
- kün** — I, 463-2;
- batur** — = saklamak; batırmak; bağlatmak. *Krş.: Rad. — batur — = batırmak; İd. — batur — = inkâr etmek.*
II, 73-8;
- **dı** II, 73-2, 73-5;
III, 192-11;
- **ur** II, 73-8;
- **gan** I, 515-19;
- bay** = zengin. [*Rad., Kaz., Kg.; Yaz.; Caf., USp.; Müh.; K. B.; Rab.; İd., Hou.*].
I, 349-13;
III, 158-2, 239-2;
- baya** = az önce. [*Rad., Kaz., D. Tür.; Caf., T. T., An. İnd.*]. *Krş.: Pek., Yak. — maa.*
I, 37-14;
- baybayuk** = kelebek kuşu.
III, 179-13;
- bayık** = doğru söz (Oğuzca).
III, 166-8;
- bayın** = koyu kırmızı, gelincik çiçeği rengi. *Bk: yibin.*
III, 20-13;
- baynak** = pislik, gübre (Oğuzca).
III, 175-13;
- bayrak** = bayrak. *Bk: batrak.*
II, 205-2;
III, 183-6;
- bayu** — = zenginlemek, zenginleşmek. [*Rad., Çağ., D. Tür.*]. *Krş.: Rad., Kg., Kaz.; Müh.; İd. — bayı —.*

- **di** III, 274-16;
 — **r** III, 274-16;
 — **p** III, 406-5;

bayut -- = zenginletmek.

- II, 325,-26;
 — **ti** II, 325-24;
 — **ur** II, 325-26;

baz = yat, yabancı, garip. *Bk: yat.*

III, 148-21, 148-22, 159-6;

bazgan = mersin ağacının yemişi. *Bk: bargan.*

I, 18-8;

be = koyun melemesi bildirir.

III, 206-17;

beçel = sünnet edilmemiş kadın; hadım edilmiş erkek; iğdiş edilmiş at ve başka hayvanlar [*].

I, 392-17;

beçkem = alâmet, belge; ipekten veya yaban sığırı kuyruğundan yapılan alâmet olup savaş günlerinde yiğitler takınırlar.

Bk: perçem (Oğuzca)

I, 483-11;

beçkemlen -- = savaş gününde ve başka günlerde belge takınmak.

- II, 277-29;
 — **di** II, 277-26;
 — **ür** II, 277-28;

beçküm = evin sofası.

I, 484-6;

bedü -- = büyümek.

- III, 259-13;
 — **di** I, 319-11;
 III, 259-10;
 — **r** III, 259-13;

bedük = büyük. *Bk: bedhük. [Rad.; Yez.; Caf., T. T., An. İnd.,*

[*] Buradaki Arapça ibare şöyledir: « المتكاه من النساء والامتن من الرجال والخنيل وجميع الحيوان ».

Bu ibarenin son kısmından anlaşılacak şey, bizim yukarıda verdiğimiz anlamdır; çünkü «Li-san-ül-arab», «Akrab-ül-mevarid» ve «Kamus tercümesi» gibi lûgat kitaplarında «متن» maddesine «koçun taşığını çıkarmak» anlamı dahi verilmektedir. Biz bu ciheti göz önüne aldık ve o yolda anlam verdik. Bununla beraber «امتن» kelimesi «çok sağlam» anlamına dahi gelirse de burada anlam yönünden yakışık almamaktadır. Düşünüle. B. A.

Usp., U.J. Krş. : Rad., Çağ, Kar., Kom., Kaz. — biyik.
I,93-19, 360-24, 385-3, 499-14, 500-10 ;
III, 168-4 ;

bedüklö — = büyük saymak.

III, 340-9 ;

— **di** III, 340-7 ;

— **r** III, 340-9 ;

bedh — = göz zayıf görmek.

III, 439-3 ;

— **ti** III, 439-1 ;

— **er** III, 439-3 ;

bedher burxan = heykel. *Bk : Düzelt : bedhez burxan.*

I, 436-9 ;

bedhez burxan = heykel. *Bk : bedher burxan. Krş. : Rad. ; Yaz.*

— *bediz ; Rad., Kg., Kz. — beder ; Müh. — bediz ; Caf. — bedizle — ; bedizci ; bedizet —.*

I, 436-9 ,

bedhızlığ ew = süslü ev. [*Rad.*].

I, 507-9 ;

bedhrem = bayram, sevinç ve eğlence günü. *Bk : badhram* (Öğuzca), *beyrem.*

I, 263-11, 484-7 ;

III, 176-5 ;

— **yer** = gönül açan yer.

I. 484-10 ;

bedhük = büyük. *Bk : bedük.*

I, 94-3 ;

bedhüt — = büyütmek.

II, 301-1 ;

— **ti** II, 300-28 ;

— **ür** II, 301-1 ;

beg = bey, koca, evli erkek. [*Rad. ; Caf. ; Müh. ; İd.*].

I, 22-8, 35-9, 48-25, 49-5, 54-21, 78-24, 81-4, 82-1, 168-22, 178-26, 199-24, 206-13, 212-12, 240-19, 260-19, 274-11, 287-3, 296-21, 301-17, 302-22, 304-13, 304-26, 320-18, 358-3, 362-25, 376-2, 378-5, 421-8, 424-2, 428-18, 466-16, 521-17 ;

II, 8-4, 9-1, 10-13, 10-25, 19-7, 38-28, 75-21, 123-11, 143-25, 150-2, 169-5, 171-13, 174-8, 190-29, 197-3, 218-21, 238-13, 240-26, 249-13, 298-6, 313-12, 316-21, 341-19, 355-5 ;

- III, 14-19, 59-24, 64-21, 89-13, 90-15, 137-27, 155-19, 155-20,
180-18, 249-20, 271-18, 273-21, 290-7, 299-10, 339-8, 342-25,
420-23, 428-20, 450-8 ;
- **de** I, 70-10 ;
- **den** I, 462-14 ;
- **din** II, 84-3
III, 339-18 ;
- **i** I, 89-2, 103-4, 240-3 ;
III, 41-21 ;
- **im** I, 300-26 ;
- **in** II, 234-4 ;
III, 325-4, 356-3 ,
- **ge** I, 97-24, 236-13, 249-15 ;
II, 21-12, 21-26, 105-17, 140-3, 154-3, 157-3, 190-13, 292-19,
326-23, 338-25 ;
III, 134-2, 326-13, 375-5, 397-2 ;
- **ni** II, 10-15 ;
- **siğ** III, 128-25 ;
- **ler** I, 64-14, 182-24, 185-20, 285-13, 486-14 ;
II, 98-1, 101-6, 217-14, 234-4 ;
III, 76-18 ;
- **lik** = beylik. I, 362-24 ;
- begeç** = beyceğiz (küçültme ile birlikte acıma ve sevmeye bildirir).
I, 357-28 ;
- bég** = koca. *Bk* : **beg**.
- **den** III, 133-16 ;
- begle** — = bey saymak, bey diye ad vermek.
III, 293-1 ;
- **di** III, 292-27 ;
- **r** III, 293-1 ;
- beglen** — = kadın evlenmek, koca sahibi olmak, koca edinmek.
II, 239-19 ;
- **di** II, 239-17, 254-3 ;
- **ür** II, 239-18 ;
- bek** = muhkem, kavi, pek, sağlam, sıkı. *Bk* : **berk**. [*Rad.*, *Taran.*,
D. Tür., *Çağ.*, *Kg.* ; *Caf.*, *T. T.*, *An. İnd.*]. *Krş.* : *Rad.*, *Kr.*,
Türkm., *Çağ.*, *D. Tür.* ; *Müh.* ; *Rab.* ; *Id.* — *berk*.
I, 333-26, 349-18, 455-21 ;
III, 11-4 ;
- **tur** — = yerinde sağlam durmak.

- **tur** — I, 455-21 ;
- **bekeç** = tekinlerin sanı.
I, 357-26 ;
- bekiğ** — = pekişmek, sağlamlaşmak. *Bk* : **beküğ** —.
II, 105-6 ;
- **di** II, 105-5 ;
- **ür** II, 105-6 ;
- bekit** — = pekitmek, sağlamlaştırmak. *Bk* : **beküt** —. [*Rad.*, *Çağ.*,
D. Tür., *Taran.*, *Kg.* ; *İd.*].
II, 309-9 ;
- **ti** II, 309-6 ;
- **ür** II, 309-9 ;
- bekle** — = beklemek, gözetmek ; saklamak, hapsetmek ; pekitmek ;
kapatmak. *Bk* : **berkle** —. [*Rad.*, *Kar.* — *bekle* — =
kapatmak].
III, 292-26 ;
- **di** III, 292-21, 292-23, 445-16 ;
- **r** III, 292-26 ;
- **yü** I, 504-10 ;
- beklen** — = bekişmek, sağlamlaşmak ; kapanmak, kapatılmak ; (Oğuzca)
saklanmak. [*Rad.*, *Çağ.*].
II, 239-16 ;
- **di** II, 239-9, 239-11, 239-13 ;
- **ür** II, 239-15 ;
- bekleğ** — = muahede yapmak, ahitleşmek ; kapatmakta yardım etmek ;
(Oğuzca) beklemekte, gözetlemekte yardım etmek.
II, 204-1 ;
- **di** II, 203-22, 203-25, 203-27 ;
- **ür** II, 204-1 ;
- beklet** — = bağlatmak ; hapsettirmek ; (Oğuzca) bekletmek, gözet-
tirmek.
II, 341-24 ;
- **ti** II, 341-19 ; .
- **tim** II, 341-21 ;
- **ür men** II, 341-24 ;
- bekmes** = pekmez (Oğuzca). *Bk* : **pekmes**.
I. 440-21, 459-20 ;
- bekni** = buğday, darı, arpa gibi şeylerden yapılan içki ; boza. *Krş.* :
Müh. — *begni*.

I, 434-17 ;
III, 60-15, 81-7 ;

bekreş — = pekişmek. *Bk* : **bekriş** —.
— **ür** III, 278-14 ;

bekriş — = pekişmek. *Bk* : **bekreş** —.
— **ür** III, 278-14 ;

bekü — = berkişmek.
III, 270-4 ;
— **di** III, 270-1 ;
— **r** III, 270-4 ;

beküş — = pekişmek, sağlamlaşmak. *Bk* : *Düzeltilmiş* : **bekiş** —.
— **ür** II, 105-6 ;

beküt = gizli, saklı. *Bk* : **yaşut** (yalnız kullanılmaz ; “**yaşut**” ile birlikte gelir).
III, 8-8, 8-10 ;

beküt — = pekitmek, sağlamlaştırmak. *Bk* : *Düzeltilmiş* : **bekit** —.
II, 309-18 ;
— **ti** II, 309-10, 309-16 ;
— **ur** II, 309-17 ;

bél = bel. [*Rad.*, *Az.*, *Kg.* : *Yaz.* ; *İd.*, *Hou.*]. *Krş.* : *Rad.*, *Kaz.* ; *Caf.*,
T. T., *P. P.* — *bil*.
III, 133-6, 133-8, 133-11 ;

— **inde** III, 133-6 ;
— **kıl** — = bir kimseye dileğinden çok yemek vermek (Çiğilce).
— **kıl-dı** III, 133-8, 133-11 ;

bele — = koyun melemek
III, 270-11 ;
— **di** III, 206-18, 270-9 ;
— **r** III, 270-10 ;

bele — = belemek, beşiğe bağlamak ; bulaştırmak. [*Rad.*, *Kom.*]. *Krş.* :
Rad., *Kaz.* — *bile* —.
III, 270-25 ;

— **di** III, 270-20, 270-23 ;
— **r** III, 270-24 ;

belék = armağan ; konuğun hısımlarına getirdiği armağan, bir yerden başka yere gönderilen armağan. *Krş.* : *Rad.* *Çağ.* — *bölek* ;
Rad., *Tel.*, *Soy.* — *pelek* ; *Pek.*, *Yak.* — *belex*.
I, 385-19, 408-13 ;

- belèkle** — = armağan kılmak, vermek ; hediye etmek. *Bk.: belikle*—
III, 340-12;
- **di** I, 307-17 ;
III, 340-10 ;
- **r** III, 340-12 ;
- bèlele** — = batmak, bir şeye bulanmak ;
III, 196-5 ;
- **di** III, 196-1, 196-3, 196-8 ;
- **ür** III, 196-5 ;
- belgü** = alâmet, nişan, im, belge. [*Rad., Çağ., Taran.; Caf., T. T., An. İnd., U., Man.; E. T. Y.; İd.,*] *Krş.: Rad., Tar.— belge.; Pek., Yak.—belie.*
I, 427-28 ;
- **si** I, 428-1 ;
- **lüg** = belli.
I, 384-20, 528-15, 528-18 ;
II, 40-11 ;
III, 160-20 ;
- **süz** I, 354-26 ;
- belgür** — = meydana çıkmak, belirmek ; açığa çıkmak. [*Caf., P. P. T. T., An. İnd., U.; İd.*].
II, 172-20 ;
- **di** II, 172-1 ;
- **er** I, 387-10 ;
II, 172-4, 172-11, 172-19 ;
- belik** = yara yoklamak için kullanılan mil.
I, 385-23 ;
- belik** = fitil, kandil fitili.
I, 267-22, 385-22 ;
- **ni** II, 323-13 ;
- **lik kebez** = fitillik, fitil yapmak için hazırlanmış olan pânuk.
I, 510-4 ;
- belikle** — = armağan kılmak. *Bk: belèkle* —
- **di** I, 307-17 ;
- belinğ** = düşman gelmesi yüzünden halka düşen ürküntü ve korku.
[*Rad., Kr.*]
III, 370-27 ;
- **çi** = çok korkak, çok ürkek.
III, 371-1 ;

belinğle — = belinlemek, korku ile uykusundan sıçramak, hayvan habersizce bir şeyden korkup sıçrayarak ürkemek.
[Rad.; Caf., U., Man.]

III, 409-19;

— **di** III, 409-14;

— **r** III, 409-19;

ben = ben (Oğuz, Kıpçak ve Suvarlar dilinde). Bk: **men** (Türklerce).
[Rad., Kr.; Yaz.]

I, 31-17, 339-2;

benek = bakır para.

I, 386-5;

benek = tane, habbe (Arguca ve bir takımları dilince).

I, 386-3;

bér — = vermek, gelmek. [Rad.]. Krş.: Rad., Kaz.; Caf., U., T. T.,
An. İnd., P. P.; Müh.; İd. — bir —.

III, 180-17;

— — I, 134-22, 218-16;

III, 129-7, 226-18;

— **di** I, 35-9, 63-6, 79-1, 97-25, 219-24, 321-10, 354-4, 357-16;

III, 133-8, 166-13, 180-14, 362-14, 449-14;

— **dim** I, 120-5, 128-22, 130-15, 131-19;

II, 83-23;

III, 212-5, 212-7, 217-24, 372-3, 448-11;

— **ding** I, 498-20;

III, 220-6;

— **dük** II, 61-25;

— **ür** II, 249-9;

III, 180-16;

— **ir** III, 355-11;

— **ürler** I, 459-7;

— **geler** I, 243-13;

III, 14-2;

— **igll** II, 58-4;

— **ing** III, 359-7;

— **ip** II, 343-16;

III, 46-8, 333-10;

— **gil** I, 35-6, 97-26, 274-17;

— **miş** I, 102-4;

III, 222-1;

— **üp** I, 210-21;

- **se** I, 320-25;
III, 371-20;
- **mes** III, 145-18, 364-15;
- **meske** III, 129-7;

berge = kamçı. *Bk: Düzelt: berke.*
III, 323-7;

- bérgü** = borç; verecek.
I, 427-25;
- **si** I, 427-26;

- bérigse** — = vermek istemek; vere yazmak.
III, 334-20;
- **di** III, 334-16;
- **r** III, 334-19;

- béril** — = verilmek.
II, 131-10;
- **di** II, 131-7;
- **ür** II, 131-9;

- bérim** = verim, borç; verecek.
I, 409-8;
II, 214-15, 185-2;
- **ni** III, 288-8;
- **çi** = borçlu.
I, 75-18, 409-10;
- **liğ** = verimli; borçlu.
- **liğ-din** I, 240-4;

- bériş** — = verişmek.
II, 95-2;
- **di** II, 94-25;
- **ür** II, 95-2;

berk = muhafaza edilmiş, tahkim edilmiş, sağlam. *Bk: bek. [Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Kr., B. Tür.]*
I, 349-18;
III, 445-19;

berke = döğmek, sürmek için kullanılan deynek, kamçı. *Bk: berge.*
Krş.: Caf., Chuas., T. T., An. İnd.; K. B.— berge.
I, 427-20;

- berkelen** — = kanla dolmak; kamçı sahibi olmak.
III, 202-3;
- **di** III, 201-23, 202-1;

- **ür** III, 202-3;
- berkit** — = berkitmek, sağlamlaştırmak.
II, 340-4;
- **ti** II, 340-1;
- **ür** II, 340-4;
- berkle** — = saklamak, hapsetmek. *Bk: bekle* — .
III, 445-15;
- — III, 446-7, 446-8;
- **di** III, 445-11;
- **r** III, 445-15;
- berklet** — = korutmak, muhafaza ettirmek, korumakla emretmek.
— **ti** III, 424-4;
- bért** = efendisinin köleden her yıl aldığı vergi.
I, 341-11;
- bert** — = berelemek. *Krş.: Rad., Taran.*— *Bert* — = *kertmek*.
III, 425-24;
- **ti** III, 425-19;
- **er** III, 425-23;
- bertin** — = berelenmek; el yorgunluk peyda etmek. *Krş.: Rad., Kg.*— *bertil*— = *burkulmak*.
II, 237-26;
- **di** II, 237-22;
- **ür** II, 237-25;
- bertiş** — = sertleşmek, birbirini kesmek ve yaralamak.
II, 203-8;
- **diler** II, 203-4;
- **ür** II, 203-7;
- bertlen** — = hırkalanmak, hırka giymek. *Bk: bertülen* — .
III, 200-15;
- **di** III, 200-13;
- **ür** III, 200-15;
- bertülen** — = hırkalanmak, hırka giymek. *Bk: bertlen* — .
III, 200-15
- **di** III, 200-13;
- **ür** III, 200-15;
- berü** = beri, tarafına. [*Rad., Uyg.; Caf., P. P., T. T., Man.*].
I, 35-13, 219-23;
II, 55-19, 259-7;
III, 65-13, 212-12, 245-17;

- besbel** = bir tel iplik, bir söğüm iplik.
I, 481-2;
- bêş** = sayıda beş. [*Rad.; Caf.; Müh.; İd.*]
I, 121-8, 132-6;
III, 125-6, 449-6;
- bêşik (beşik)** = beşik. [*Rad.; Müh.*]. *Krş.: Caf.— bêşik.*
I, 236-20, 248-25, 261-23, 275-7, 408-10;
— **tin** III, 58-4, 78-9, 185-12;
— **liğ uragut** = beşikli, emzikli kadın,
I, 509-11;
- bêşinç** = sayıda beşinci. [*Rad., Uyg.*]
I, 132-5;
III, 449-4;
- beyrem** = bayram, sevinç ve eğlence günü (Oğuzca). *Bk: bedhrem.*
[*Rad., Kaz.*]. *Krş.: Rad., Kaz., Kr., Türkm. — bayram;*
Özb. — mayram.
I, 484-14;
III, 176-4;
- béz** = bez, etle deri arasında bulunan bez. [*Rad., Çağ., Taran.; Müh.; İd.*]. *Krş.: Rad., Kr., Kaz. — biz.*
III, 123-5;
- bez** — = titremek. [*Caf., U., T. T., An. İnd.*]
II, 8-23;
— **di** I, 385-8;
II, 8-21;
— **er** II, 8-23;
- beze** — = bezemek, nakışlamak. [*Rad., Kr., Az., Çağ., Kg.; İd.*]
III, 263-26;
— **di** III, 263-24;
— **r** III, 263-26;
- bezek** = nakış. [*Rad., Çağ., D. Tür., Az., B. Tür.; E. T. Y.; Müh.; İd.*]
I, 385-7, 412-8;
II, 99-19;
- bezel** — = bezenmek, nakışlanmak. *Bk: bezen —.*
II, 131-13;
— **di** II, 131-11;
— **ür** II, 131-13; —
- bezen** — = süslenmek, bezenmek. *Bk: bezel —.*

- **di** II, 142-8 ;
 — **ür** II, 142-4, 142-5, 155-17 ;
 — **ür** II, 142-7 ;
- bezeş** — = nakşetmekte yardım ve yarış etmek.
 II, 99-22 ;
 — **di** II, 99-19 ;
 — **ür** II, 99-22 ;
- bezet** — = bezetmek, süsletmek.
 II, 305-14 ;
 — — II, 318-11 ;
 — **ti** II, 305-12 ;
 — **ür** II, 305-13 ;
 — **gen** = daima bezeten.
 II, 319-4 ;
 — **igsek** II, 319-19 ;
- bezgek** = titreme, titretici sıtma. *Bk : beziğ. [Rad., Kg., Çağ., D. Tür., Taran., Kom. ; Caf., U.]*.
 II, 289-5, 305-25 ;
- beziğ** = titreme. *Bk : bezgek. Krş. : Rad., Kg. — bezgek.*
 I, 385-8 ;
- bezinç** = ipek ve yün yumağı.
 III, 373-13 ;
- b (e) z (i) nç** [*] = dalları ve yaprakları kızıl olup, bağlarda biten ve ilâç olarak yenen bir bitki.
 III, 373-14 ;
- bezit** — = titretmek.
 II, 305-21 ;
 — **ti** II, 305-21 ;
 — **ür** II, 305-21 ;
- biç** — = kesmek, biçmek. *[Rad., Uyg. ; Yaz. ; Caf., U., Man.] Krş. : Rad., Çağ., Kr. ; Caf. ; Müh. ; İd. — biç —*.
 II, 4-22
 — **dı** I, 13-11, 15-17 ;
 II, 4-20 ;
 — **tı** I, 338-15 ;
 — **tımız** I, 434-9 ;
 — **ar** I, 282-26 ;

[*] Bunun nasıl okunacağını kesin olarak bilemiyoruz. Brockelmann gibi yazıp geçtik.

- II, 4-22, 286-22 ;
- **ası** I, 14-1 ;
II, 70-11 ;
- **gu** = bıçkı, bıçak. [*Rad. ; Caf., U.J.*]
I, 13-11 ;
II, 69-27 ;
- **guç** = makas, sındı. I, 452-3 ;
- **mas** I, 427-7 ;
- bıçgas** = Uluslar vb. arasında yapılan and ve hağlantı. *Bk* : **baçığ**,
bıçığ.
I, 459-2, 459-6 ;
- bıçgıl** = eldeki, ayaktaki çatlaklar, bıçılgın ; yerdeki yarıklar ve çat-
laklıklar. *Bk* : **bıçılğan**.
I, 480-27.
- **yèr** = yarık yer.
I, 15-4 ;
- bıçığ** = and, sözleşme. *Bk* : **baçığ**, **bıçgas**.
I, 371-15, 371-16 ;
- bıçıl** — = kesilmek, bıçılmek.
II, 122-9 ;
- **dı** I, 15-6 ;
II, 122-6 ;
- **ur** II, 122-8 ;
- **ıp** II, 356-19 ;
- bıçılğan** = elde, ayakta ve yeryüzünde olan yarıklıklar. *Bk* : **bıçgıl**.
I, 519-18 ;
- bıçım** = kesim, dilim.
I, 15-15, 395-12 ;
- bıçın** — = kendi için doğramak kendini doğrar gibi göstermek ;
kendi başına doğramak.
II, 141-11 ;
- **dı** II, 141-7 ;
- **ur** II, 141-11 ;
- bıçış** = büyüklerin konukluğuna, düğününe, davetine gidenlere veri-
len ipekli kumaş. [*K. B. Fergana, 336-2*].
I, 366-21 ;
- bıçış** — = bıçmekte ve kesmekte yardım ve yarış etmek.
II, 92-4 ;
- **dı** II, 91-23 ;

— ur II, 92-4 ;

biçma = biçme, kesme.
I, 431-7 ;

— **yorınçga** = biçilmiş yonce.
I, 431-7 ;

biçtur — = biçtirmek, kestirmek,
II, 171-8 ;

— **dı** II, 171-6 ;

— **ur** II, 171-7 ;

biçuk [*] = kesik, parçalanmış her şeyin yarısı, buçuk.
I, 377-20 ;

bıdnık = büyük. *Krş. : Pek., Yak.* — *bitık* = sakal.
I, 377-23 ;

bıgrığ = çuval, dağarcık, tulum gibi şeylerin tıka başa dolu olmasından sonra bu gibi şeylerde olan girinti ve çıkıntı. *Bk :*
bıgrıl, bugrıl.
I, 461-24 ;

bıgrıl = tulum ve benzeri kapların dolunca hasıl ettiği büküntü, girinti ve çıkıntı. *Bk :* **bugrıl, bugrığ.**
I, 481-9 ;

bıkın = bögür, boş bögür. *Krş. : Rad., Kg.* — *mıkın.*
I, 399-14 ;

bıldır = bıldır, geçen yıl. [*ld.*]. *Krş. : Rcd.* — *biltır.*
I, 456-27 ;

bırığ = kokmuş. *Bk :* **barığ.**
I, 372-1 ;

sasığ — — = sası, kokmuş.
I, 372-2 ;

bırkığ = atın veya eşeğin genizden ses çıkarması.
I, 461-16 ;

at — ı I, 461-17 ;

[*] Kelime basma nushada «buçuk» imlâsında yazılmış ise de yazma nushada böyle değildir. Yazma nushada üç kez geçen bu kelimenin üzerinde yalnız bir ötre hareketi vardır ; ilk iki yazılışında bu ötre hareketi «ع» harfinin üzerindedir, üçüncü yazılışta ötre hareketi «و» ye doğru kaçmıştır. Bay Kilisli buna bakarak kelimeyi «buçuk» şeklinde harekelemiş ; Brockelmann da buna uymuştur. Her ikisi de bu yazışta yanlışlardır ; Doğrusu, yazdığımız gibi «bıçuk» olacaktır. Çünkü kelimenin aslı «biçmak» fiilindedir.

- bırkır** — = homurdanmak, genizden ses çıkarmak.
II, 171-26 ;
- **dı** II, 171-23 ;
- **ar** II, 171-25 ;
- bıruk** = teşrifatçı ; hakanın yanına, aşamasına göre büyükleri alan ve yer gösteren adamın adı. *Bk* : **buyruk**.
I, 378-7 ;
- bi** = kısrak (Oğuzlardan başka Türklerce). [*Müh.*]. *Krş.* : *Rad.*, *Çağ.*, *D. Tür.*, *Kaz.*, *Kg.* — *biye*, — *biya*.
III, 88-20, 206-23, 310-14 ;
- bi** = “böy, denen böcek (Oğuzca). *Bk* : **böy**. [*Rad.*, *Çağ.*, *Taran.*].
III, 206-24,
- bibli** = daru fülül (Sanskrit dilinde : **pippala**). *Bk* : **batmul**, **butmul**.
I, 430-27 ;
- bıçek** = bıçak. [*Rad.*, *Uyg.*; *Caf.*].
I, 384-23, 384-24, 473-1 ;
II, 176-2, 195-29, 231-11, 231-15, 260-1, 262-8, 271-9, 293-17, 310-11, 317-9, 325-14 ;
III, 18-9, 82-5, 91-9, 126-8, 169-9, 254-19, 270-15, 299-17, 350-6, 442-4 ;
- **in** III, 273-24, 420-20 ;
- bıçekle** — = bıçaklamak, bıçakla vurmak.
III, 340-5 ;
- **di** III, 340-3 ;
- **r** III, 340-5 ;
- bıçeklen** — = bıçak sahibi olmak.
II, 265-12 ;
- **di** II, 265-10 ;
- **ür** II, 265-12 ;
- bıçin** = maymun. [*Rad.*, *Çağ.*; *Caf.*, *USp.*; *E. T. Y.*].
I, 346-10, 409-12 ;
- **yılı** = Türklerin onikili yıllarından biri.
I, 346-10, 409-12 ;
- bil** — = bilmek. [*Rad.*; *Caf.*; *Müh.*; *İd.*].
II, 22-12 ;
- — I, 44-1 ;
III, 222-1 ;
- **di** I, 11-16, 12-15, 510-15 ;

- **ir** I, 22-9 ;
I, 63-13, 212-1, 332-12, 425-12 ;
II, 22-12 ;
- **ür** (Arguca) II, 22-13 ;
- **ip** I, 300-27, 456-3 ;
III, 233-16 ;
- **mig** III, 160-6 ;
- **ingğ** III, 372-5 ;
- **inge** III, 359-10 ;
- **se** I, 38-19, 63-13, 332-12, 394-19, 394-20, 425-18 ;
III, 20-16, 20-17 ;
- **mes** I, 127-8 ;
III, 259-19 ;
- **medük** III, 160-7 ;

bildüz — = bildirmek, öğretmek (Oğuzca).

- II, 202-21 ;
- **di** II, 202-19 ;
- **ür** II, 202-21 ;

bile = ile, beraber. [*Rad., Çağ., Türkm. ; Caf., USp. ; Müh. ; İd.*]

- I, 44-2, 82-14, 100-9, 170-17, 237-10, 242-8, 248-6, 354-9,
389-16, 417-6, 430-26, 434-6, 469-12, 528-9 ;
- II, 5-28, 22-26, 28-13, 79-4, 97-13, 128-6, 176-2, 212-8, 214-
9, 214-16, 215-2, 219-5, 226-16, 343-19 ;
- III, 11-3, 15-19, 22-4, 65-17, 71-19, 101-12, 166-20, 392-13,
393-15, 443-24 ;

bile — = bilemek. [*Rad., Çağ., D. Tür., Kr., Kg., Taran., Kar. ; Caf., Man. ; Müh. ; İd.*]

- III, 270-19 ;
- — II, 260-5 ;
III, 272-1 ;
- **di** II, 325-14 ;
III, 270-15, 270-17 ;
- **r** III, 270-19 ;
- **gü** = bileği. [*Caf., Man.*] *Krş. : Rad., Çağ. — bilev, bileü : Rad., Taran. — bilei ; İd., Hou. — lilevü.*
I, 447-19 ;

bilek = bilek. [*Rad., Çağ., D. Tür., Türkm., Az., Kar., Kaz. ; Caf., U. ; İd.*]

- I, 385-18, 518-12 ;
- II, 214-20 ;
- **i** I, 325-9 ;

- **im** II, 148-6 ;
- **liğ** = bilekli, güçlü kuvvetli.
I, 509-23, 511-19 ;
- bilemsin** — = biler görünmek.
- **di** II, 260-1, 262-9 ;
- bilet** — = biletmek.
II, 310-14,
- **ti** II, 310-11, 325-16 ;
- **ür** II, 310-14 ;
- bilezük** = bilezik. [*Rad., D. Tür.*]. *Krş.* ; *Rad., Türk., Kg.* ; *Müh.* ; *İd., Hou.* — *bilezik* : *Rad., Kg., Taran.* — *bileyzük.*
I, 518-11 ;
II, 82-18 ;
- bilezüklen** — = bilezik takınmak.
III, 205-8 ;
- **di** III, 205-6 ;
- **ür** III, 205-8 ;
- bilge** = bilge, hakim ; akıllı ; bilgin, âlim. [*Rad., Kom.* ; *Caf., P. P., U., Man., USp.* ; *İd.*].
I, 11-16, 51-16, 88-22, 388-17, 428-4, 428-5, 428-6, 428-9 ;
III, 45-19, 46-8, 59-14, 137-6, 155-3, 212-25, 303-9, 370-12,
380-1, 440-20 ;
- **ler** I, 385-26, 419-12 ;
- **lége** = bilginlere.
I, 207-10 ;
III, 158-8 ;
- **beg** = bilgin, akıllı ve hakim bey.
I, 428-18 ;
- büğü** — = akıllı kişi.
I, 428-23 ;
- külüğ** — = ünlü bilgin.
III, 212-25 ;
- bilgedh** — = akıllanmak. *Bk* : **bilget** —.
- **ti** II, 340-14, 340-25, 341-1 ;
- bilgelen** — = akıllanmak, akıllılaşmak.
III, 202-11 ;
- **di** III, 202-9 ;
- **ür** III, 202-11 ;
- bilget** — = akıllanmak. *Bk* : **bilgedh** —.

- ti II, 340-16 ;
- ür II, 340-13 ;
- ür II, 340-16 ;

bilgimsin — = kendini akıllı göstermek.

- di III, 202-12 ;

bilig = akıl, us ; hikmet ; bilgi. [*Rad. ; Yaz. ; Caf., T. T., An. İnd., Man., USp.*]. *Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Kg., Kom. ; Müh. ; İd. — bilik.*

- I, 89-2, 92-7, 232-4, 252-12, 261-18, 385-24, 385-26, 385-28, 511-26 ;
- II, 22-9, 340-23 ;
- III, 81-10, 358-15, 385-6 ;
- i III, 393-14 [*] ;
- im II, 148-8 ;
- in II, 91-6, 140-8 ;
- inğ I, 51-16 [*], 467-8 ;
- ni II, 243-8 ;
- III, 228-12 ;
- liğ I, 510-2 ;
- liğin II, 91-6 ;
- siz I, 119-24, 386-1 ;
- sizliğ I, 440-20 ;

biligse — = akıllanmak ; akıllı olmak istemek.

- III, 334-15 ;
- dı III, 334-13 ;
- r III, 334-14 ;

bilimsin — = bilir görünmek.

- di I, 262-13, 262-14 ;

bilin — = kendi işini bilmek ; itiraf etmek ; bilinmek, anlaşılmak. [*Rad., Kom., Kar., Kg. ; Yaz. ; Caf., P. P., U., T. T., An. İnd.*].

- II, 143-20 ;
- di II, 143-18, 143-20 ;
- ür II, 23-18, 143-19 ;
- ip II, 228-19 ;

bilinçek = bir zaman sonra hırsızın veya başkasının elinde bulunan her çalınmış malın adı.

- I, 510-15 ;

[*] Tercümenizde «bilgi» ve «bilginğ» şekillerinde geçen bu iki kelime vezin yüzünden böyle okunmuştur ; burada bunları «biligi» ve «biliginğ» şekillerinde gösteriyoruz. B. A.

- **neng** I, 510-13;
- bilış** = bilış, tanış; bilen, bilici. [*Rad., Kr.*]
I, 12-15, 367-6;
- bilış** — = bilişmek, tanışmak. [*Rad. Kr.*]
II, 107-23;
- **di** II, 107-21;
III, 71-17;
- **ür** II, 107-23;
- **tim** III, 188-19;
- bilsik** — = bilinmek.
II, 228-26;
- **ti** I, 21-12;
II, 228-24;
- **er** II, 228-26
- biltür** — = öğretmek, bildirmek.
II, 176-7;
- **di** II, 176-5;
- **ür** II, 176-7;
- bir** = bir. [*Rad.; Caf.; Müh.; İd.*]. *Krş.; Pek., Yak.* — *biğr.*
I, 15-15, 48-10, 50-6, 75-6, 75-8, 107-19, 185-17, 185-20, 186-25,
189-19, 196-24, 219-15, 231-4, 232-15, 237-24, 239-13, 241-4,
258-3, 274-4, 283-3, 288-26, 296-21, 318-24, 321-16, 322-6,
329-22, 341-23, 349-3, 358-21, 369-15, 373-18, 382-13, 385-15,
387-4, 389-11, 391-24, 395-12, 396-17, 397-17, 397-25, 398-3,
427-26, 429-23, 444-8;
II, 26-2, 42-8, 42-12, 42-20, 42-23, 89-28, 103-8, 134-12, 135-15,
185-12, 185-20, 203-4, 208-16, 214-8, 217-21, 232-25, 243-26,
283-20, 358-23;
III, 4-17, 5-2, 46-25, 47-3, 47-9, 47-11, 73-12, 74-1, 75-2, 75-7,
75-15, 76-18, 101-21, 103-23, 107-20, 121-21, 169-21, 188-12,
207-1, 218-15, 229-3, 244-20, 288-4, 382-2, 398-4, 398-9, 403-4,
403-11, 404-2, 428-16;
- **ge** I, 189-19, 196-24, 232-15, 239-17, 283-3, 523-23;
II, 94-5, 94-13, 94-25, 103-12, 134-12, 135-15, 185-12, 185-20,
209-2, 232-25, 243-26, 358-24;
III, 73-13, 74-1, 75-15, 76-18, 101-21, 107-12, 188-12, 398-5,
398-9, 403-4, 403-11;
- **din** II, 92-19;
- **iğ** II, 93-17, 94-9, 107-24, 203-18, 212-22;
III, 288-4;

- **ige** I, 187-19;
- **in — in** = birer birer. III, 360-10;
- **inğ** II, 222-15;
- **ning** II, 208-19;

birinç = sayıda birinci.
III, 373-9;

birle = ile, beraber. [*Rad., Çağ., D. Tür.; Yaz.; Caf.; Müh.; İd.*].
Krş.; Rad., Kaz.—birge; Pek., Yak.—biğrge.

I, 49-5, 61-9, 157-4, 167-11, 177-5, 180-5, 180-8, 181-4, 181-26,
182-18, 184-5, 184-22, 185-13, 185-17, 186-26, 186-29, 190-20,
221-18, 231-9, 233-11, 234-15, 235-12, 236-16, 237-5, 237-15,
240-8, 242-4, 333-2, 367-23, 371-16, 414-13, 424-2, 430-24,
474-6, 518-20, 519-9, 520-5, 520-19;

II, 3-16, 26-2, 77-21, 87-21, 88-1, 88-6, 89-24, 91-23, 92-22, 93-1,
95-3, 95-13, 96-23, 96-27, 97-8, 98-7, 99-1, 99-5, 99-14, 100-4,
102-1, 106-2, 106-7, 107-7, 107-21, 108-15, 108-24, 111-4, 113-15,
113-16, 114-5, 114-9, 114-17, 115-5, 116-29, 121-5, 157-27,
178-11, 185-3, 201-24, 203-22, 204-2, 205-13, 205-20, 206-23,
208-3, 208-7, 210-12, 210-24, 211-1, 213-11, 213-20, 215-18,
215-25, 218-21, 218-25, 220-25, 221-15, 221-20, 224-13, 224-22,
224-27, 225-10, 225-12, 226-5, 226-12, 258-4, 258-16, 272-5,
350-14, 363-6;

III, 32-17, 72-12, 72-14, 72-19, 103-12, 146-20, 157-20, 188-2,
321-27, 327-16, 336-3, 394-15, 398-14, 399-15;

birtem = uzun müddet. [*Caf., T.T., Man., U.*].
I, 484-19;

biste = tecimeni evinde konuklatıp onun mallarını satıveren ve koyun-
larını toplıyan ve tecimen giderken yirmi koyunda bir alan
şahıs (Çiğil, Yağma, Toxsi dillerince).
III, 71-19;

bit = bit. [*Rad., Çağ., Hiv., Özb., Türkm., Kg., Kom.; Caf., Man.;
Müh.; İd.*].

I, 320-4;

III, 291-16;

tarığ — **i** = tahıl biti. I, 320-5;

biti = gökten inen kitaplardan her biri. *Krş.; Rad., Çağ.; İd. — biti*
= *yazı, yazma.*

III, 217-22;

biti — = yazmak. [*Rad., Çağ., Kom.; Yaz.; Caf., U., Man., USp.*]

- **di** *Müh. ; İd.]*
II, 325-7 ;
- bitig** = yazma, yazı. *Bk : bitik.*
- bitigü** = Türk diviti ve başka divitler.
III, 174-8 ;
- bitik** = kitap ; mektup ; yazma, yazı, yazış ; yazılı şey, kâğıt. *Bk :*
bitig = yazma, yazı. [*İd.] Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Kr.*
— *bitik* = yazı ve yazılı şey ; *Caf. — bitig.*
I, 71-27, 156-6, 186-29, 197-24, 202-22, 212-17, 226-25, 232-16,
302-10, 384-18, 384-19, 459-6 ;
II, 7-10, 21-8, 39-2, 75-26, 88-15, 95-18, 113-25, 119-13, 127-8,
131-3, 133-24, 139-7, 140-25, 160-13, 160-14, 298-28, 318-11,
318-15, 320-25, 321-4, 321-13, 325-7, 325-11, 333-5 ;
III, 59-6, 64-8, 94-6, 254-9, 305-9, 353-5, 434-9 ;
- **ge** II, 149-20 ;
- **i** I, 384-20 ;
- **in** II, 145-19 ;
- **ler** III, 105-2 ;
- **liğ** = yazı yazılacak nesne sahibi.
I, 508-20, 511-19 ;
- **lik** = yazı yazılmak için hazırlanan şey.
I, 508-18 ;
- ay — i** = askerın adıyla azığının yazıldığı defter.
I, 40-10 ;
- bitik (g)** = muska ; afsun, üfrük (Oğuzca).
I, 384-22 ;
- **i** III, 164-1 ;
- bitil** — = yazılmak. [*Rad., Çağ. ; Caf., Man., USp.]*
III, 119-15 ;
- **di** II, 119-13, 139-10, 160-13 ;
- **ür** II, 119-14 ;
- **gen** I, 521-6 ;
- bitin** — = yazılmak, yazılmak, kendisi için başkasının yardımını ol-
maksızın yazmak.
II, 141-2 ;
- **di** II, 139-7, 140-25, 160-14 ;
- **ür** II, 141-1 ;
- bitiş** — = yazmakta yardım ve yarış etmek.
II, 88-18 ;

— **di** II, 88-15, 113-25 ;

— **ür** II, 88-18 ;

bitiş — [*] = ikrar etmek.

II, 88-23 ;

— **tiler** II, 88-19 ;

— **ürler** II, 88-22 ;

bitit — = yazdırmak. [*Rad., Çağ. ; Yaz. ; Caf., U., USp. ; Müh.*]

II, 299-2 ;

— — II, 312-12 ;

— **ti** II, 298-28, 325-11 ;

— **ür** II, 299-1 ;

— **deçi** II, 318-18 ;

— **teçi** II, 318-18 ;

— **gü** II, 321-4, 321-13 ;

— **küçi** II, 318-15 ;

— **miş** II, 320-25, 320-27 ;

bitie — = bit aramak. [*Rad., Kaz. ; Müh. ; İd.*]

III, 291-18 ;

— **di** III, 291-16 ;

— **r** III, 291-18 ;

bitrik = fıstık (Arguca). *Bk: buturgak*

I, 476-9 ;

bitrik = kadınların avret yerinde bulunan dilcik, dilak.

I, 476-7 ;

biz = biz. [*Rad. ; Caf. ; Müh. ; İd.*]

I, 325-20, 327-14 ;

II, 61-5, 61-12, 61-20, 66-4 ;

III, 370-23 ;

— **ge** I, 24-14, 25-4, 509-9 ;

II, 68-28, 69-2, 103-27 ;

— **inğ** I, 341-22 ;

[*] Hem yazma hem basma nushalarda bu anlamda «bitiştiler — bitişürler — bitişmek» şeklinde çıkan bu kelimeler bizce yanlıştır. Bizi bu kanışa götüren iki sebep vardır. Birincisi, bu kelimeler bildiğiniz anlamda yukarıda geçmektedir, eğer bu geçen kelimelerin anlamında sonuceu anlam dahi bulunuyor idiye, bunu da orada göstermesi gerekirdi, Kaşgarlı'nın tuttuğu yol budur. İkincisi «bitişmek» kelimesinde böyle bir anlamın bulunmamasıdır. Bize kalırsa kelime «bütişmek» olacaktır ; çünkü Tercümemizde C. II. 72, 203, 294 ve C. III. 137, 166. da geçen «bütmek, bütürüşmek» kelimeleri «iman ve ikrar etmek, muhakeme olmak ve şahit getirmek, senetle ispat etmek» anlamlarındadır. Bizce kesin olarak buradaki «bitişmek» kelimesinin «bütişmek» olması gerektir. Biz metinden ayrılmış olmamak için olduğu gibi aldık.

B. A.

- III, 370-23, 370-25;
 — **ni** I, 94-2, 452-19;
 II, 274-26;
 — **niğ** I, 46-4;
bizi = ekmeğin üzerinde yanmaktan dolayı peyda olan siyahlık.
 III, 223-19, 223-21;
bod = boy. *Bk: bodh, boy.* [*Caf., USp.*]
 — **ı** I, 412-21;
bodug = renk; boya. *Bk: bodhug.* [*Caf., USp.*]
 — **ı** I, 175-1;
bodh = boy, kamet. *Bk: bod, boy.*
 III, 121-10;
 — **ı** III, 216-21;
 — **luğ** = boylu. III, 121-10, 138-19, 156-23;
bodh = toy kuşu.
 III, 121-12;
bodh = misk ile râmek'ten yapılan şey.
 III, 121-13;
 — **moncuk** = cariyelerin misk ile râmek'ten yaparak takındıkları
 boncuk. *Krş.: Rad., Koy. — Pôs = kadın saçlarına
 takılan süsler.*
 III, 121-13;
bodhu — = boyamak; yapıştırmak.
 III, 260-9;
 — **dı** III, 260-3, 260-6;
 — **r** III, 260-9;
bodhuğ = boya; kına. *Bk: bodug. Krş.; Caf. — bodug = çivit.*
 II, 11-3, 304-23;
boğ = bohca, boğ, eşya konan heybe.
 II, 133-1, 341-13;
 III, 127-8;
boğ — = boğmak. [*Rad., Taran.; Caf.: İd.*]
 II, 14-14;
 — **dı** II, 14-12, 24-6, 173-ı7,
 III, 406-6;
 — **ar** I, 86-3;
 II, 14-14;
bogar — = ağaca kertik kertmek. *Bk: bogra* —.

- **dı** II, 80-6;
 — **ur** II, 80-5;
 II, 80-6;

boğaz = boğaz. *Bk: boğuz.* [*Rad., Özb.; Müh.; İd.; K. B.*].
 I, 364-28;

- **da** II, 244-7;

boğım = boğum. *Bk: boğum, boğun.*
 I, 395-14;

boğla — = boğlamak, bohçalamak. *Bk: bağla* —.
 III, 292-13;

- **dı** III, 292-11;
 — **r** III, 292-13;

boğlan — = bohçalanmak. *Bk: bağlan* —.
 II, 239-5;

- **dı** II, 239-2;
 — **ur** II, 239-4;

boğlun — = boğulmak.
 II, 239-8;

- **dı** II, 238-6;
 — **ur** II, 239-8;

boğmak = gömlek düğmesi.
 I, 466-23;

boğmak = gerdanlık, gelin gerdanığı. *Krş.; Müh.* — *boğmag.*
 I, 466-24;

boğmakla — [*] — düğmelenmek. *Bk: boğmaklal —, boğmak-*
lan —.

- **dı** III, 351-1;
 III, 350-18;
 — **r** III, 351-1;

boğmaklal — = düğmelenmek. *Bk: boğmakla —, boğmaklan —.*
 — **dı** III, 350-18;

boğmaklan — = düğmelenmek, gömleğini ilikleme*k Bk: boğmak-*
la —, boğmaklal—

- **dı** II, 274-9;
 III, 351-1;
 II, 274-7;

[*] Tercümemizdeki haşiyeye göre alınmıştır.

— ur II, 274-9;
III, 351-1;

bognaklan — = bulut parça parça olmak.

II, 274-6;

— dı II, 274-4;

— ur II, 274-6;

bogra = her hayvanın aygırı; boga; deve aygırı, pohur. [*Rad., Çağ., D. Tür.]. Krş.: İd., Hou.— bugra.*

I, 187-26, 188-1, 420-19, 443-19, 521-14;

II, 287-21, 334-11;

III, 254-21, 282-13, 293-25;

— lar II, 223-2;

bogra — = ağaçta kertik kertmek. *Bk: bogar* — .

III, 277-24;

— dı II, 80-7;

III, 277-21;

— r III, 277-24;

bogralan — = pohurlanmak, pohurlaşmak.

III, 201-2;

— dı III, 200-20;

— ur III, 201-2;

boğruş — = ağaç yontmakta yardım ve yarış etmek.

II, 203-12;

— dı II, 203-9;

— ur II, 203-12;

boğsuk = kölelerin boyunlarına geçirilen lâle. *Bk: boxsuk.*

I, 465-25;

bogtur — = boğdurmak.

II, 171-22;

— dı II, 171-20, 173-18,

— ur II, 171-22;

bogul — = boğulmak.

II, 131-22;

— dı II, 131-20;

— ur II, 131-22;

boğum = boğum. *Bk: bogım, bogun.*

I, 399-3;

bogun = boğum. *Bk: bogum, bogım.*

I, 399-3;

- bogun** — = boğulmak.
II, 142-22;
- **dı** II, 142-20;
- **ur** II, 142-22;
- bogundi** = hayvanların sidikliği, mesane (yalnız hayvanların, insanların değil).
I, 449-19;
- bogurda saç** = kıvırcık saç.
I, 488-18;
- boguş** — = birbirini boğmak.
II, 101-22;
- **dı** II, 101-20;
- **ur** II, 101-22
- bog(uz)** = boğaz, *Bk: bogaz.* [*Rad., Çağ., Taran.; Caf., T. T., An. Ind.*].
II, 24-6;
- **da** II, 130-6;
- **ı** II, 290-8;
- III, 264-7;
- **ın** II, 306-4;
- boxsuk** = kölelerin boyunlarına geçirilen lüle. *Bk: bogsuk.*
I, 465-23;
- boxsuklan** — = eli boynuna bağlanmak.
— **ur** II, 272-14;
- boxtay** = elbise bohçası, heybesi. *Bk: boxtuy*
III, 239-22;
- boxtuy** = elbise bohçası, heybesi. *Bk: boxtay.*
III, 239-23;
- bok** = bok (Oğuzca). [*Rad., Kr., Çağ., Taran., D. Tür., Kom., Kg., Hiv., Özb., Türkm.; Müh.; İd.*]. *Krş.: Rad., Kaz. — buk.*
III, 129-18;
- boka** = boğa. *Krş.: Rad., D. Tür., Taran., Kg.; Yaz.— buka.*
II, 79-21;
- III, 226-16;
- bokadh** — = boğalanmak, boğa olmak. *Bk: bokat* — .
— **tı** II, 308-10;
- bokat** — = boğalanmak, boğa olmak. *Bk: bokadh* — .
II, 308-11;

- **tı** II, 308-9;
 — **ur** II, 308-11;
bokla — = boklamak, pislemek (Oğuzca).
 III, 292-20;
 — **dı** III, 292-18;
 — **r** III, 292-20;
bol — = olmak. [*Rad.*; *Caf.*; *Müh.*; *İd.*].
 — **dı** I, 36-5, 37-2, 49-11, 53-21, 69-26, 82-1, 139-16, 318-7, 322-12,
 322-13, 333-3, 348-9, 358-17, 429-10, 446-20, 446-23, 448-
 13, 460-14, 462-17;
 II, 68-28, 69-2, 285-4, 289-2;
 III, 4-10, 36-16, 88-20, 124-10, 124-12, 129-12, 132-9, 137-21,
 147-7, 155-12, 159-18, 168-28, 217-21, 217-26, 223-21,
 388-9, 419-8;
 — **dınğ** III, 245-18;
 — **daçı** I, 528-17;
 — **ur** I, 42-5, 55-1, 79-13, 89-4, 95-13, 138-11, 153-15, 251-9, 251-
 11, 325-3;
 II, 176-28;
 III, 5-16, 122-16, 360-10, 360-11;
 — **galı** I, 200-19;
 — **gıl** I, 64-14;
 — **gınça** I, 59-18;
 — **gu** I, 139-17;
 — **ıp** I, 307-18;
 — **mış** I, 93-5;
 — **sa** I, 26-15, 26-16, 54-2, 59-18, 62-6, 66-17, 75-25, 82-24, 92-7,
 93-19, 104-24, 104-25, 115-8, 288-5, 325-3, 342-4, 369-8,
 402-20, 410-6, 410-12, 440-21, 448-4, 467-8, 492-11;
 II, 214-5;
 III, 22-4, 239-1, 251-10, 371-20, 373-19, 416-23;
 — **sa sen** I, 64-13;
 — **sun** I, 53-26;
 III, 172-11;
 — **up** I, 36-13, 47-16, 51-16, 93-4, 186-13, 192-5, 205-6, 219-26,
 243-12, 250-4, 309-16, 498-21;
 II, 90-9;
 III, 14-1, 71-17, 85-2, 156-13, 208-26, 231-1, 251-11, 309-10;
 — **ma** I, 252-18;
 III, 121-18;
 — **mas** I, 326-23, 330-12, 349-22, 390-19, 400-20, 402-21, 424-27,

433-7, 446-13, 469-11, 469-12, 487-10, 507-17, 516-17, 516-18;
II, 144-19, 214-5, 281-5, 281-6, 292-24;
III, 16-28, 20-4, 59-13, 59-14, 141-3, 145-10, 145-11, 149-3,
191-6, 239-2, 416-24;

— **madhıp** III, 121-17;

— **magu** III, 245-18;

boluş = sözle yardım. *Krş.: Rad., Çağ., Kar.*— **boluşluk** = yardım.
I, 367-9;

— **kıl** — = sözle yardım etmek.

— **kıl-dı** I, 367-10;

boluş — = birinden yana çıkmak, birinin dileğine uymak. [*Rad., Kar., Kom., D. Tür., Çağ., Taran.*]. *Krş.: Rad., Kaz.* —
buluş — .
II, 108-5;

— **dı** II, 108-1;

— **ur** II, 108-4;

bor = şarap, süci. [*Rad., Kom.; Caf., U., USp.*].

III, 119-18, 121-16, 121-17;

borguy = üflenecek öttürülen boru. *Krş.: Rad., Kaz., Tob., Kar.* —
birgı; Müh.; İd.—**borgu**,
III, 241-12;

borı = ok ucuna geçirilen temren oyuğu halkası; hokka ve taş gibi
şeylerin yarılmaması için ağızlarına geçirilen halka.

III, 220-20, 220-23;

— **sı** III, 220-21;

borık = huy, gidiş. *Bk: Düzelt: yorık*

I, 378-4;

— **ı** I, 378-5;

boş = boş, hür, ergin; boşanmış; sölpük, pörsük, gevşek; salıverilmiş,
boşaltılmış. [*Rad., Türkm., Kar.; Caf., T. T., USp.; Müh.; İd.*].
Krş.: Rad., Kaz. — *buş*.

I, 330-10, 330-11;

III, 124-18, 124-19, 124-20, 124-22, 125-2, 125-3;

— **yılkı** = başıboş salınmış hayvan sürüsü. *Bk: başlag yılkı*.
I, 330-2;

ol işler — = o kadın boştur; o, kadını boşadı, bıraktı, unuttu.

I, 330-4;

— **boşkıl** — = bırakmak, azat etmek.

— **boşkıl-dı** I, 330-7;

boşan — = — kadın - boşamak (Arguca); boşanmak, bağı çözülmek.

- [*Rad., D. Tür., Taran., Kom., Kar.: Caf.; İd.*]
 II, 142-14, 142-19;
- **dı** II, 142-12, 142-14, 142-16;
- **ur** II, 142-13, 142-18 ;
- boşat** — = boşaltmak; çözmek; çözülmek, bırakılmak; (Arguca) —kadın—boşatmak. [*Rad., Kar., Kom.*]. *Krş.: Rad., Kaz-buşat* — .
 II, 307-11;
- **tı** II, 306-23, 307-4, 307-5, 307-7;
- **ur** II, 307-11;
- boşgun** — = boş kalmak, boş olmak, işten yorulmak. *Bk: boşun—*.
 II, 238-6;
- **dı** II, 238-2;
- **ur** II, 238-6;
- boşlaglan** — = kızmak, öğüt tutmamak.
 II, 272-13;
- **dı** II, 272-10;
- **ur** II, 272-12;
- **sa** II, 272-14;
- boşu** — = boşalmak; boşanmak, çözülmek, gevşemek; izin verip bırakmak; (Arguca) boşamak. [*Caf., T. T., Chauş.*]
 III, 266-13;
- **dı** III, 266-2, 266-4, 266-6, 266-8, 266-10;
- **r** III, 266-12;
- **gu** = salıverme zamanı.
 I, 446-20;
- boşug** = hanın, elçiye dönmesi için izin vermesi; izin. *Bk: buşug.*
 [*Caf., U., T.T., P.P.*].
 I, 372-9, 372-20;
- **aşı** = izin yemeği.
 I, 372-20;
- boşun** — = boşalmak. *Bk: boşgun — . Krş.: Caf., T. T., Man.—*
boşun — = serbest olmak, boşanmak.
- **dı** II, 238-6;
- boşut** — = bırakmak; boş bırakmak, serbest bırakmak; yumuşaklık (ishal) vermek.
- **tum** I, 210-21;
- **gan** = çok yumşaklık (ishal) veren, çok yumşatan.
 I, 514-12;

botu = potuk, deve yavrusu. *Bk: botuk. Krş.: Rad. D. Tär., Çağ., Kg. — bota.*

I, 120-19;

— **ni** II, 341-4;

botuk = potuk, deve yavrusu. *Bk: botu.*

III, 218-2;

boy = boy, ulus; kavim, kabile, aşiret, hısım (Oğuzca). [*Rad.*].

I, 237-10, 238-17, 338-27;

II, 209-2, 274-10;

III, 141-9, 141-12;

— **da** I, 44-13, 51-16;

— **ni** II, 316-21;

boy = yenilen bir ot, poy otu (Oğuzca). [*Rad., Çağ.; Müh.*].

III, 141-6;

boymaş — = dolaşmak, açılmamak — ip gibi şeyler ve işler — ;
karışmak.

III, 194-6;

— **dı** II, 227-6;

III, 194-3;

— **ur** III, 194-5;

boymul = boynunda beyazlık olan hayvan, moymul.

III, 176-1;

boyna — = kurulmak, gururlanmak, böbürlenmek, mağrur olmak, dik başlı olmak.

— **yu** I, 226-1;

— **mağıl** III, 377-13;

boynak = dağ boynu, belen.

III, 175-14;

boynak = yılanı ağı veren keler.

III, 175-15;

boynat — = dik başlılık ettirmek.

II, 357-11;

— **tı** II, 357-8;

— **ur** II, 357-10;

boyn = boyun, tutamak. *Bk: boyun*

III, 169-7;

— **ı** III, 169-8, 169-10;

boyun = boyun. *Bk: boyn.* [*Rad., Çağ., Türkm., Az., Kar.; Caf., T. T., U., USp.; Müh.; İd.*].

- II, 218-26,
 III, 194-24, 248-10, 325-6;
 — **i** II, 233-4, 235-4, 236-20, 356-19;
 III, 427-6;
 — **in** I, 127-8, 213-20, 370-22, 518-3;
 II, 3-18, 74-13, 76-9, 164-14, 180-7, 298-6, 308-12;
 III, 230-20, 288-2, 427-6, 431-7;
 — **un** II, 219-6;
- boyunduruk** = boyunduruk.
 III, 179-17;
- boyunla** — = boyuna vurmak.
 — **dı** III, 145-23;
- boz** = boz renk. [*Rad., Az., Kr., Çağ., Taran., Kg., Hiv., Türkm.:*
Yaz.; Caf.; Müh.; İd.] Krş.: Caf.— moz = boz.
 II, 12-9;
 III, 122-20, 122-23, 224-26;
- boz** — = bozmak, yıkmak. [*Rad.; Caf., U.; Müh.] Krş.: Rad., Kom.,*
Kg., Kar.; Yaz.; Caf., T. T.— buz — .
 II, 8-26;
- **dı** II, 8-24;
 — **ar** II, 8-26;
- bozla** — = ses vermek, bağırarak; bozlamak. [*Rad., Çağ.] Krş.:*
Rad., D. Tür., Çağ.; Müh. — buzla — ; Rab.—buzna—;
Rad., Çağ., — bozna — .
 III, 291-22;
- **dı** III, 291-19;
 — **r** I, 120-19;
 III, 291-21;
- bozlat** — = böğürtmek.
 II, 341-7;
- **tı** II, 341-4;
 — **ur** II, 341-7;
- bozuk** = bozuk, kırık yıkık. [*Rad.] Krş.: Rad., Taran., Kg.—buzuk;*
Rad., Çağ.—buzuğ.
 I, 378-12;
- bozul** — = bozulmak, yıkılmak. [*Rad.; Caf., Chuas.; İd.] Krş.:*
Rad., Kg., Çağ., D. Tür., Taran.— buzul — .
 II, 131-17;
- **dı** II, 131-14, 131-18;

— **ur** II, 131-16;

bozuş — = bozmakta yardım ve yarış etmek.

II, 99-27;

— **dı** II, 99-23;

— **ur** II, 99-27;

bög = bir çeşit örümcek, böğ (Türk ve Türkmen dillerinden birinde).

Bk: böy. Krş.: Rad.—böge.

III, 131-1, 141-7;

bögrül = böğrü ak olan hayvan.

I, 481-17;

— **at** = böğürleri ak olan at.

I, 481-17;

bögür = böğrek, böbrek. [*Rad.*]

I, 361-12;

bögürle — = böğüre vurmak; harp safını karşılaşmadan sağ veya soldan vurup yenmek.

III, 332-7;

— **di** III, 332-1, 332-3, 345-28;

— **r** III, 332-7;

bök = aşığın sırtının, tümseğinin yukarı gelmesi. *Bk: çik bök. Krş.:*

Rad., Kkg. -- bök = tepe; Rad., Çağ.; İd. — bök — orman.

III, 130-19;

bök = eğilerek yere kapanmak, yemekten bıkip, doyup usanmak; bıkmak, gözü doymak, kanmak. [*Rad.*] *Krş.: Rad., Çağ., Taran., D. Tür., Kg.; Müh. — bük —.*

II, 19-3;

— **di** II, 18-21, 18-24, 19-1;

— **er** II, 19-3;

— **e tur** — = bükülmek, eğilmek

— **e tur-dı** III, 231-1;

böküt — = doyurmak, bıktırmak.

II, 309-18;

— **ti** II, 309-10, 309-16;

— **ür** II, 309-17;

bölük = bölük. [*Rad., Çağ., Kr., Kg.; Caf.; İd.*] *Krş.: Caf. — bölüg.*

I, 385-13;

bölük — = hayvanlar bölüklere ayrılmak.

II, 118-6;

- **ti** II, 118-4 ;
- **er** II, 118-5 ;
- bönğ** = iri yarı, yoğun, obur.
III, 354-18 ;
- bönğ** = ağır bir şeyin düşmesiyle çıkan ses.
III, 354-22 ;
- **èt** — = ağır bir şey düşerek ses vermek.
- **èt-ti** III, 354-22 ;
- böri** = kurt. [*Rad., D. Tür., Çağ., Hiv., Türk., Taran. ; Yaz. ; Caf., Man.]*. *Krş. : Rad., Kom., Kg., Taran. ; İd. — böri ; Rad., Kaz., Tob., Tural. — büre.*
I, 36-13, 106-10, 136-19, 336-24 ;
II, 97-3 ;
III, 219-15, 220-16, 220-17, 255-16, 255-23 ;
- **mü** I, 429-16 ;
- **ning** I, 439-27 ;
- bör-leyü** = kurt gibi. I, 189-1 ;
- börk** = başlık, külâh, börk. [*Rad. ; Çağ., Taran., D. Tür., Kar., Kom. ; Müh. ; Rab.]*. *Krş. : Rad., Kg. — börük ; Rad., Kaz. — bürük.*
I, 349-21 ;
II, 93-25, 281-6 ;
III, 175-10, 200-16, 336-12, 351-22, 361-16 ;
- **in** II, 303-13 ;
- kuturma** — = önde, arkada iki kanadı bulunan külâh.
I, 490-24 ;
- sukarlaç** — = uzun külâh. I, 493-14 ;
- kıdhıglığ** — = kenarlı, kıyılı külâh. I, 496-6 ;
- börkçi** = takkeci, serpuşçu, külâh yapan ve satan. [*Rad., Çağ. ; Müh.]*.
- **ge** I, 26-20 ;
II, 41-15, 52-18 ;
- börünğ** = suların yerde yaptığı yarıklar.
III, 370-5 ;
- böy** = bir çeşit örümcek. *Bk. : böğ.*
III, 141-7, 206-24 ;
- böz** = bez. [*Rad., Çağ., D. Tür., Kom., Kg. ; Caf., U., USp., Hou.]*. *Krş. : Müh. — büz.*
I, 21-17, 49-21, 117-5, 152-9, 382-13, 477-28 ;
II, 129-12, 308-15, 345-14 ;
III, 51-14, 69-13, 101-8, 122-25, 198-20, 268-18, 296-3 ;

- **ni** III, 291-7 ;
 — **üg** II, 337-10, 365-7 ;
 III, 352-6 ;

bu = bu. [*Rad. ; Caf., P. P., Man., T. T., An. İnd., U. ; Müh ; İd. ; Pek., Yak.*].

- I, 34-15, 36-22, 46-4, 49-21, 64-7, 72-2, 74-2, 77-3, 94-22, 126-22, 128-22, 132-27, 136-18, 141-8, 154-20, 155-5, 155-7, 155-10, 155-28, 156-3, 156-6, 156-9, 156-11, 156-13, 156-16, 156-18, 156-21, 156-23, 157-7, 157-10, 157-13, 157-17, 157-20, 157-23, 158-6, 158-9, 158-18, 158-21, 158-25, 158-27, 159-1, 159-3, 186-22, 190-15, 193-12, 197-21, 204-10, 230-26, 235-3, 238-17, 244-2, 246-10, 253-14, 255-11, 259-4, 266-1, 270-13, 288-12, 291-24, 292-18, 294-22, 297-18, 313-22, 315-9, 318-5, 323-3, 323-18, 326-6, 329-15, 340-7, 362-9, 373-25, 374-15, 376-18, 391-18, 392-14, 406-23, 462-3, 463-27, 509-9, 511-6, 513-17, 513-22, 514-2, 514-5, 514-9, 514-12, 514-17, 514-22, 514-25, 514-28, 515-3, 515-6, 515-13, 515-19, 515-22, 516-25, 517-3, 517-7, 517-11, 517-16, 517-19, 517-23, 518-2, 518-5, 518-11, 518-14, 518-19, 519-26, 520-5, 520-8, 520-11, 520-15, 520-18, 520-22, 520-27, 521-6, 521-14, 521-17, 521-20, 522-16, 522-25, 523-1, 523-4, 523-8, 523-11, 523-16, 523-19, 523-22, 523-26, 524-1, 524-3, 524-5, 524-15, 524-18, 524-24, 525-1, 525-12, 525-13, 525-19, 525-20 ;

- II, 12-5, 15-11, 20-6, 68-1, 68-5, 68-7, 68-8, 68-12, 68-18, 68-27, 76-15, 116-14, 117-22, 127-21, 177-19, 180-12, 182-17, 194-6, 206-7, 206-15, 206-19, 248-7, 251-10, 265-27, 266-25, 273-7, 273-13, 273-17, 278-8, 278-15, 287-3, 312-27, 315-14, 335-16, 341-25, 342-1, 348-28 ;

- III, 15-10, 32-15, 36-7, 36-11, 36-23, 53-11, 53-23, 53-26, 54-2, 54-18, 55-1, 55-4, 119-29, 128-21, 128-25, 128-27, 131-4, 131-13, 144-5, 171-9, 171-15, 201-7, 206-22, 207-12, 214-8, 214-9, 214-20, 214-21, 215-2, 216-18, 217-26, 233-24, 256-18, 270-6, 317-11, 317-13, 317-19, 357-27, 360-15, 362-13, 368-19, 373-7, 398-17 ;

— **ni** I, 445-17 ;

— **lar** I, 521-9 ;

II, 65-29 ,

bu = buğ, buhar, buğu. [*Rad. Kaz. Kg. Kom., Bar. ; Müh.*].

III, 206-19 ;

— **sı** III, 206-19 ;

buç buç = kuşun ötmesi için "güzel güzel,, yerinde söylenen bir söz.

II, 290-7 ;

- buçgak** = bucak ; aç, zaviye ve benzeri. [*Rad. ; Çağ.*].
I, 465-20 ;
- buçgak** = kesilmiş hayvan derisinden çarık yapılan uçlar. [*Rad., Çağ.*].
I, 465-21 ;
- buçgak** = kutur.
I, 465-18 ;
- **ı** I, 465-18 ;
- buçgaklan** — = köşelenmek.
II, 273-25 ;
- **dı** II, 273-22 ;
- **ur** II, 273-25 ;
- buç** = bir çeşit kubuz ; iyi ses veren, çok inliyen ut.
III, 173-2, 219-4 ;
- budgay** = buğday. *Bk : bugday.*
III, 240-14 ;
- budun** = halk, ulus, kavim. *Bk : budhun.* [*Rad. ; Yaz. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., Man., USp.*].
I, 155-19, 238-21, 239-25, 241-12, 352-11, 438-5, 439-8 ;
II, 216-3, 223-11, 250-2 ;
III, 398-26, 420-10 ;
- **bağganı** = ulus'un büyüğü, başkanı.
I, 438-5 ;
- **luğ bukunluğ** = ulus'u, oymağı olan.
I, 499-9 ;
- budursın** = bildircin.
I, 513-6 ;
- budh** — = buymak, donmak ve ölmek.
III, 439-7 ;
- **tı** III, 439-4 ;
- **ar** III, 439-6 ;
- budhun** = halk, kavim, ulus. *Bk : budun.*
I, 231-3, 398-17, 466-16, 512-19 ;
II, 110-24, 127-4, 211-16, 216-12 ;
III, 4-9, 47-1, 69-2, 75-7, 80-4, 147-15, 185-1 ;
- **ka** I, 45-22 ;
- **uğ** III, 90-15 ;
- budhuş** — = bir şey açılmak, ayrılmak — eğri bacaklar gibi —, apşak olmak [*].

[*] Her ne kadar yazma ve basma nushalarda bu kelime gördüğünüz şekilde ise de sayın Broeckelmann, bunu « یدھور — یدھاق — یدھادی » ile de almıştır. Anlam yakınlığı dolayısıyla haklı görünüyorsa da düşünüle. B. A.

- **dı** II, 93-15 ;
 — **ur** II, 93-13 ;
 II, 93-15 ;

budhut — = soğukta dondurarak öldürmek. *Bk* : **yudhut** —.
 II, 302-6 ;

- **tı** II, 302-2 ;
 — **ur** II, 302-5 ;

buga = Hindistandan getirilen bir ilâç
 III, 224-24, 224-25, 224-26 ;

bugday = buğday. *Bk* : **budgay**. [*Rad.*, *Kar.*, *Kom.*, *Taran.*, *Çağ.*,
Kaz.; *Caf.*; *Müh.*; *İd.*].
 II, 235-10, 319-8, 363-15 ;
 III, 4-17, 73-17, 240-6, 240-7, 240-13, 254-15, 325-18 ;

bugrıl = tulum ve tuluma benzer dolu kapların hasıl ettiği büküntü,
 girinti ve çıkıntı. *Bk* : **bıgrıl**.
 I, 481-9 ;

buxsa — = kabul etmemek ; zorla yapmak.

- III, 284-5 ;
 — **dı** III, 284-3 ;
 — **r** III, 284-5 ;

buxsat — = dik başlılık ettirmek.

- II, 335-26 ;
 — **tı** II, 335-23 ;
 — **ur** II, 335-26 ;

buxsı = pişmiş buğday ile badem içi üzerine bal ve süt ile yapılmış
 bulamaç dökülerek meydana getirilen bir yemek.
 I, 423-1 ;

buxsum = boza, darıdan yapılan bir içki.
 I, 485-1 ;

bujın = "çöpleme," denilen ağılı bir ot.
 I, 398-26 ;

buk = içi boş şeylerin yere düşerken çıkardıkları ses.
 III, 129-19, 129-22 ;

buk — = bükmek, kıvrırmak. [*Rad.*, *Çağ.*, *Taran.*, *D. Tür.*, *Kg.*]. *Krş.* :
Caf.; *Müh.*; *İd.*—*bük*—.

- II, 16-19 ;
 — **dı** II, 16-16 ;
 — **ar** II, 16-19 ;

bukaç = su kabı, topraktan yapılan çömlek ve benzeri şeyler.
I, 357-23, 411-1;

eşiç = tencere, tava.
I, 357-24.

bukagu = hırsızların ellerine vurulan kelepçe. [Rad.].
I, 446-26;

bukak = kuş kursağı. [Rad., Çağ., Kg.; Caf.]. Krş.: Rad., Çağ.,
Kg.—bugak.; Rad., Kkg,—bukok.
II, 285-7;

bukra — = hayvan sıçramak, çamışlık etmek. Bk: **bukrı** — .
III, 279-13 ;
-- r III, 279-13 ;

bukrı — = hayvan sıçramak, çamışlık etmek. Bk: **bukra** — .
— dı III, 279-9;

bukuk = çiçek topluluğu; çiçek tomurcuğu.
II, 285-8;

bukuk = boğazın iki yanında deri ile et arasında peyda olan et
bezleri.
II, 285-23 ;

— luğ er = boğazı urlu adam.
I, 497-24 ;

bukuklan — = tomurcuklanmak, kabarmak.
— dı II, 285-9 ;
— ıp I, 437-5 ;
II, 285-16 ;

bukul — = bükülmek, burkulmak, toplanmak.
II, 132-3 ;
— dı II, 131-26 ;
— ur II, 132-3 ;

bukun — = bükmek, kıvrırmak,
II, 143-2 ;
— dı II, 142-26 ;
— ur II, 143-2 ;

bukur — = indirmek.
II, 83-2 ;
— dı II, 82-23 ;
— ur II, 83-2 ;

bukursı = sapan demiri.

III, 242-14;

bul — = bulmak. [*Rad., Kr.; Yaz.; Caf., P.P., T. T., An. İnd., U., USp.; Müh.; İd.*]

II, 22-8;

— **dı** I, 360-15, 398-6;

II, 22-6;

— **dim** I, 445-18;

— **dum** I, 463-27;

— **ur** I, 123-14, 215-10, 304-17, 407-28;

II, 22-8;

III, 12-1;

— **armen** III, 90-3;

— **muğ** III, 361-1;

— **up** I, 384-5, 508-3;

II, 29-12;

III, 440-20;

— **sın** II, 316-11;

— **maduk** I, 419-11;

— **mas** II, 21-1;

bula — = pişirmek. [*İd.; Yaz.*]

III, 270-14;

— **dı** III, 270-12;

— **r** III, 270-14;

buladh — = tencere buğusunda pişirtmek. *Bk: bulat* —.

— **tı** II, 310-8;

bulak at = boyu kısa, sırtı geniş at. *Krş.: Rad., Çağ.* — *bulağ* = bir ayağı sekili at; *Müh.* — *bulak* = haşarı, ürkek at. I, 379-25;

bulan = Kıpçak illerinde avlanan büyük bir yaban hayvanı. [*Rad., Kaz.*] *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç., Küw.* — *pulan*.

I, 413-11;

bulat — = tencere buğusunda pişirtmek. *Bk: buladh* —.

II, 310-10;

— **tı** II, 310-4;

— **ur** II, 310-10;

bulduk — = bulunmak.

II, 227-12;

— **tı** II, 227-10;

— ar II, 227-11 ;

buldunı = içerisine yaş ya da kuru üzüm konan hoşmerim (Kençekçe).
I, 492-7 ;

buldur buldur = güldür güldür.
I, 456-24 ;

— — **ét** — = güldür güldür etmek.

— — **ét-ti** I, 456-25 ;

bulduz — = buldurmak.
II, 202-19 ;

— **dı** II, 202-17 ;

— **ur** II, 202-18 ;

bulga — = bulandırmak, barıştırmak, bulanıp kusayazmak, öfkelen-
dirmek. [*Rad., Kr., Kom., Kg., Kar., Çağ., D. Tür., Ta-
ran. ; Caf., T. T., Man., U., USp. ; İd.*].
III, 289-16 ;

— **dı** III, 289-4, 289-6, 289-12, 320-13, 320-14 ;

— **r** III, 289-16 ;

bulga — = can sıkmak (yalnız kullanılmaz).

— **dı telge - di** III, 291-2 ;

— **dı** III, 291-4 ;

bulgak = düşman gelmesi yüzünden halk arasına düşen karışıklık.
Bk: Bulgaş [*Rad., Kg. ; Yaz. ; Caf., U., T. T., An. İnd.,
Man. ; Müh.*]. *Krş. : Rad., Çağ. — bulgaz.*
I, 467-2 ;

bulgak = bulanık. *Bk: bulgayuk.*
III, 320-15 ;

bulgama = yağsız ve tatsız bulamaç.
I, 491-24 ;

bulgan — = bulanmak ; kızmak, öfkelenmek ; karışmak. [*Rad., Çağ.,
Taran. ; Caf., T. T., An. İnd., Man.*].
II, 238-16 ;

— **dı** II, 238-8, 238-9, 238-14, 238-15, 242-2, 242-5 ;

— **ur** II, 238-16 ;

III, 21-7 ;

— **sa** III, 21-7 ;

bulgaş = düşman gelmesi üzerine halk arasına düşen karışıklık. *Bk:*
bulgak.
I, 460-3 ;

bulgayuk = bulanık. *Bk*: **bulgak**. *Krş*: *Rad.*, *Çağ.* — *bulganuk*.
III, 179-5;

bulguna = ılgın ağacına benzer gevrek, kırmızı bir ağaçtır; develer yer. *Bk*: **malguna**.
I, 492-3;

bulut = bulut. *Bk*: **bulut**. [*Caf.*, *T. T.*, *An. İnd.*, *Man.*]. *Krş*: *Rad.*, *Kom.*, *Kr.*, *Kg.*, *Kar.*, *Çağ.*, *D. Tür.*, *Özb.*, *Hiv.*, *Türkm.*, *Taran.*; *Id.* — *bulut*.

I, 138-10, 139-18, 173-27, 186-12, 212-7, 251-8, 257-19, 258-2,
354-7, 354-8;

II, 223-12;

III, 50-12, 147-16, 282-15, 298-20, 319-1, 398-24;

— **ı** I, 376-25;

— **ığ** I, 354-9;

— **lar** II, 222-29;

bulutlan — = bulutlanmak.

II, 264-13;

— **dı** II, 264-11;

— **ur** II, 264-12;

bulna — = esir etmek, tutsak etmek.

III, 301-16;

— **dı** III, 29-5, 301-14;

— **r** I, 60-4;

III, 301-16;

— **p** I, 60-7;

bulnat — = esir ettirmek.

II, 350-8;

— **tı** II, 350-6;

— **ur** II, 350-7;

bulun = esir, tutsak. [*Rad.*, *Çağ.*; *Caf.*, *An. İnd.*]. *Krş*: *Id.* — *bulun* = *ganimet*

I, 215-10, 307-18, 399-18;

II, 150-29;

III, 85-20;

— **uğ** II, 307-7;

III, 63-21, 97-12;

bulun — = bulunmak. [*Rad.*, *Kr.*; *Caf.*, *USp.*].

II, 143-17;

— **dı** II, 143-15;

— **ur** II, 143-17;

- III, 374-6 ;
 — **aban** II, 153-8 ;
bulunğ = köşe, bucak, zaviye. [*Rad. ; Yaz. ; Caf., P. P., T. T., An. İnd., U., USp.*]
 II, 371-3 ;
buluş = kişinin yaptığı bir işten elde ettiği kazancı ; kâr.
 I, 367-8 ;
buluş — = buluşmak.
 II, 107-26 ;
 — **dı** II, 107-24, 110-3 ;
 — **ur** II, 107-26 ;
bulut = bulut. *Bk: bulut.* [*Rad. ; Caf. ; İd.*]
 III, 39-12, 190-3 ;
 — **uğ** III, 217-1 ;
bur — = kokmak—iyi—, buğusu yükselmek, buğulanmak. [*Caf., T. T., An. İnd.*]
 II, 6-24 ;
 III, 180-13 ;
 — **dı** II, 6-19, 6-22 ;
 III, 180-3, 180-9 ;
 — **ar** II, 6-24 ;
 III, 180-13 ;
burba — = işi sallamak, savsaklamak, üzerine düşmemek. *Bk: buy-*
ba — .
 III, 275-7 ;
 — **dı** III, 275-4 ;
 — **r** III, 275-6 ;
burbağ = işi uzatma, işi yarına bırakma, sürüncemede bırakma. *Bk:*
yurbağ.
 I, 461-15 ;
burbal — = karışmak.
 II, 229-2 ;
 — **dı** II, 228-28 ;
 — **ur** II, 229-2 ;
burbağ — = karışmak.
 II, 203-3 ;
 — **dı** II, 203-1, 227-5 ;
 — **ur** II, 203-3 ;
burbat — = karıştırmak ve geciktirmek.

- **ti** II, 327-9;
 — **ur** II, 327-6;
 II, 327-8;

burçak = burçak. [*Rad., Türkm. Hiv.; Caf.; İd.*]. *Krş.*: *Rad., Kg.—burşak.*
 I, 466-7;

burçak = ter taneleri.
 I, 466-8;

burçaklan — = burçaklanmak; — akar hakkında — tane tane akınak, burçak burçak olmak.

- **dı** II, 273-29;
 I, 466-9;
 II, 273-26, 279-20;
 — **ur** II, 273-29;

burduz = bahçe, bostan,
 I, 457-20;

burxan = put; buda. [*Caf., P. P., Man., T. T., An. İnd., Chaus., USp.J. Krş.*: *Rad., Çağ., Kg. — burkan; Rad., Tel., Uyg. — purkan; Rad., Şor., Koy., Hiv. — porhan.*
 I, 343-27, 436-9;

— **ka** III, 84-14;

bedhez — = tapınç olan heykel. *Bk*: **bedher burxan.**
 I, 436-9;

burış = deride ve elbisedeki buruşukluk. *Bk*: **burkuğ.** *Krş.*: *Rad., Çağ. — bûriş.*
 I, 367-1;

burkı = ekşi yüz; kırışık.
 I, 18-15, 427-1;

burkıt — = — yüz — buruşturmak, ekşitmek.
 II, 339-10;

- **tı** II, 339-8;
 — **ur** II, 339-10;

burkuğ = deri ve deri gibi şeylerin büzülmesi. *Bk*: **burış.**
 I, 461-18;

burkur — = buruşmak, büzülmek.
 II, 171-29;

- **dı** II, 171-27;
 — **ar** II, 171-29, 188-12;

- burslan** = aslında "bebür,, denen hayvan ; erkek adı.
III, 418-8, 418-10, 418-11, 418-12, 418-13 ;
- burt** = kâbus, karabasan.
I, 341-9 ;
II, 10-12 ;
- köti** (كوتى) -- = aynı anlamda.
I, 341-10 ;
- burta** = altın kırıntıları.
I, 416-6 ;
- furtala** -- = altın varaklar veya kırıntılar yapıştırmak. *Bk: türtele* --.
III, 352-4 ;
-- **dı** III, 351-22 ;
-- **r** III, 352-3 ;
- burtalan** -- = altın kırıkları ile süslenmek.
III, 200-19 ;
-- **dı** III, 200-16 ;
-- **ur** III, 200-18 ;
- burun** = burun, öne doğru çıkıntı yapan yer ; önce. [*Rad., Kom., Türkm., Hiv., Özb., Kg., Kar., Caf., USp.:Müh.: İd.*]
I, 398-18, 398-22, 412-16, 515-13 ;
III, 273-28 ;
-- **ı** I, 375-7, 398-19, 412-22, 518-14, 524-16 ;
II, 85-2, 323-3 ;
-- **ın** II, 313-3, 323-6, 323-8 ;
-- **ka** III, 107-19 ;
- kıwal** -- = çekme, düzgün burun. I, 412-16 ;
- burunduk** = yular, buruna geçirilen yular, burunduruk. [*Rad., Çağ., İd.; Rab.], Krş.: Müh.* -- *burundak.*
I, 501-17 ;
II, 16-26 ;
- burunğ** = ok atımı yer.
III, 370-3 ;
- burunla** -- = buruna vurmak.
III, 342-2 ;
-- **dı** III, 341-28 ;
-- **r** III, 342-2 ;
- buruş** -- = -- yüz -- buruşmak. [*Rad., Kar.*].
II, 94-24 ;
-- **dı** II, 94-22 ;

- **ur** II, 94-24;
- burut** — = buğulandırmak, kokutarak yellenmek.
II, 302-20;
- **tı** II, 302-15, 302-17;
- **ur** II, 302-20;
- buş** — = sıkılmak, can sıkılmak; usanmak. [*Rad., Çağ.; Müh.; İd.*].
Krş.: Rad., Uyg., D. Tür. — puş —.
II, 12-7;
- **dı** I, 373-10;
III, 262-3;
- **tı** II, 145-11;
- **dum** II, 12-5;
- **mazmen** II, 12-7;
- **masar** II, 12-9;
- **gan** = içi sıkıntılı, mükedder. *Bk: buşak* (Oğuzlar ve uyanlarca).
I, 154-10;
- buşak** = içi sıkıntılı, mükedder (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk: buş-
gan. [İd.]*.
I, 154-12, 378-23;
- buşgut** = çırak. *Krş.: Caf., Man., T. T., An. İnd., USp.—boşgut*.
I, 451-7;
- buşgutlan** — = çırak, çömez sahibi olmak. *Bk: tuşgutlan —.*
II, 270-14;
- **dı** II, 270-12;
- **ur** II, 270-14;
- buşuğ** = can sıkıntısı.
I, 373-10;
- buşulgan (?)** = eli işe yatgın.
III, 53-26;
- buşur** = can sıkılmak.
II, 78-12;
- **dı** II, 78-10;
- **ur** II, 78-11;
- but** = but. [*Rad., Çağ., Hiv., Özb., Türkm., Kr., Kar., Kom., Kg.,
Kkg.; İd., Hou.*]. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Şor., Sag., Koy., Küw.,
Özb., Taran., D. Tür. — put.*
III, 120-2;
- **ı** I, 254-21;
- **luğ** = butlu. I, 126-9;